

Vilniaus universitetas
Filosofijos fakultetas

Azijos ir transkultūrinių studijų institutas

Šiuolaikinių Azijos studijų programos studentas (-ė)

EDITA KUBILIŪTĖ

**Irano ir Saudo Arabijos moterų teisių savireprezentacija anglakalbėje
žiniasklaidoje: IRNA ir *Al Arabiya* naujienų portalų analizė**

MAGISTRO DARBAS

Vadovas – dr. Konstantinas Andrijauskas

Vilnius 2021

Kubiliūtė, Edita

Irano ir Saudo Arabijos moterų teisių savirepresentacija anglakalbėje žiniasklaidoje: *IRNA* ir *Al Arabiya* naujienų portalų analizė: magistro darbas/ Edita Kubiliūtė, Šiuolaikinių Azijos studijų programos studentė; mokslinis vadovas Konstantinas Andrijauskas; Vilniaus universitetas. Azijos ir transkultūrinių studijų institutas. – Vilnius, 2021. – 55 lap. Maš. inr. – Santr. Angl. – Bibliogr.: p. 41 (82 pavad.)

Moterų teisės, feminizmas, savirepresentacija, žiniasklaida, medija, Saudo Arabija, Iranas, Islamo Respublikos naujienų agentūra, *Al Arabiya*

Magistro darbo objektas – 107 Islamo Respublikos naujienų agentūros ir 159 *Al Arabiya* leisti žiniasklaidos straipsniai reprezentuojantys moterų teises Irane ir Saudo Arabijoje. Darbo tikslas – atskleisti Irano ir Saudo Arabijos naujienų portalų Islamo Respublikos naujienų agentūros ir *Al Arabiya* reprezentaciją moterų teisių srityje. Darbo uždaviniai: apžvelgti moterų teisių padėtį Irane ir Saudo Arabijoje, remiantis feministinėmis/lyčių teorijoms aptarti moterų teisių reprezentacijos svarbą žiniasklaidoje, atlikti Islamo Respublikos naujienų agentūros (toliau IRNA) ir *Al Arabiya* naujienų portalų analizę ir atskleisti kaip Iranas ir Saudo Arabija pateikia save moterų teisių srityje, palyginti Irano Islamo respublikos naujienų agentūros ir Saudo Arabijos *Al Arabiya* žiniasklaidos savirepresentaciją moterų teisių srityje, kritiškai įvertinti ar Irano ir Saudo Arabijos žiniasklaida skiria pakankamai dėmesio moterų teisių tematikai, apibendrinti gautus rezultatus juos palyginant su kitų autorių darbais ir pateikti rekomendacijas tolimesniems tyrimams.

Naudojantis kiekybine ir kokybine IRNA ir *Al Arabiya* žiniasklaidos kanalų analize ir remiantis islamiškojo feminizmo, socialinio konstrukcionizmo ir rėmų teorijomis išanalizuoti 266 straipsniai. Nustatyta, kad IRNA ir *Al Arabiya* moterų teises reprezentuoja išskirtinai per religinį-kultūrinį diskursą. Tiek IRNA, tiek *Al Arabiya* atveju moterų teisių kaita reprezentuojama kaip teigiama iniciatyva.

Magistro darbas gali būti naudingas nagrinėjantiems moterų teisių reprezentaciją žiniasklaidoje Vidurio Rytuose.

TURINYS

ĮVADAS	4
1. TEORINIAI IR METODOLOGINIAI TYRIMO PAGRINDAI	7
1.1 Moterų teisių samprata	7
1.2 Moters reprezentacijos žiniasklaidoje teorinės perspektyvos	10
1.3 Rėmų teorija	11
1.4 Socialinės tikrovės konstravimas žiniasklaidoje	13
1.4 Feminizmo bangos	15
1.5 Islamiškasis feminizmas	19
2. IRANO IR SAUDO ARABIJOS MOTERŲ TEISIŲ KONTEKSTAS	21
2.1 Moterų teisių padėtis Irane	21
2.2 Moterų teisių padėtis Saudo Arabijoje	25
3. Moterų teisių reprezentacija IRNA ir Al Arabiya žiniasklaidos priemonėse analizė	28
3.1 Irano ir Saudo Arabijos moterų teisių reprezentacijos IRNA ir <i>Al Arabiya</i> naujienų portaluose kiekybinė analizė	29
3.2 Irano ir Saudo Arabijos moterų teisių reprezentacijos IRNA ir <i>Al Arabiya</i> naujienų kanaluose kokybinė analizė	32
3.3 IRNA	33
3.4 <i>AL ARABIYA</i>	35
IŠVADOS	38
REKOMENDACIJOS	40
LITERATŪRA	41
PRIEDAI	47
SUMMARY	55

IVADAS

Iranas ir Saudo Arabija pasižymi kaip vienos iš svarbiausių Artimųjų Rytų regiono šalių, kurios turi komplikuotus tarpusavio santykius. Abi šalys turi naftos išteklių ir siekia dominuoti islamo pasaulyje griežtai besiremiant islamo ideologija. Kultūriniai, religiniai, etniniai ir tautiniai skirtumai dalija regioną ir skatina tarpusavio konfliktus tarp sunitų ir šiitų, persų ir arabų. Ilgą laiką vyraujantys nesutarimai pasiekė piką kai dėl 2016 metais įvykusios Saudo Arabijos ambasados Irane atakos, šalys nutraukė diplomatinis ryšius. Dėl šalyse vyraujančios griežtos Islamo politikos yra ribojamos vietinių gyventojų teisės ir laisvės. Labiausiai yra kontroliuojamos moterys.

Įvairiais istoriniais laikotarpiais moterų teisės kito priklausomai nuo tuo metu vyraujančio politinio, religinio ir socialinio klimato. Šiame darbe pasirinkta nagrinėti pastarųjų keturių metų moterų teisių savireprezentaciją Irane ir Saudo Arabijoje.

Irane pastaraisiais metais vienas ryškiausių judėjimų už moterų teises - pasipriešinimas privalomam hidžabo nešiojimui. Pasipriešinimas pasireiškė 2014 metais prasidėjusiu judėjimu socialinėje platformoje Facebook, Irano kilmės žurnalistės Masih Alinejad įkurtame puslapyje *My Stealthy Freedom*. Puslapyje Irano moterys dalinosi savo nuotraukomis, kuriose jos užfiksuotos nedėvinčios hidžabo. Judėjimas susilaukė prieštaringo Irano valdžios atsako, todėl besipriešinančios iranietės sulaukė sankcijų. Vienas tokių atvejų – 2019 metų rugpjūtį sulaikyta ir įkalinta Saba Kordafshari, kuri dėl pasipriešinimo hidžabo nešiojimui sulaukė penkiolikos metų laisvės atėmimo bausmės (Human rights watch, 2019). Tų pačių metų rugsėjo mėnesį buvo sulaikyta Sahar Khodayari, kuri bandė patekti į futbolo stadioną. Išgirdusi teismo sprendimą būti nuteista šešerių mėnesių laisvės atėmimo bausme, moteris save padegė. Tų pačių metų spalį Iranas, spaudžiamas tarptautinės futbolo asociacijos FIFA paskyrė tam tikrą skaičių vietų moterims, stebėti futbolo rungtynes stadionuose (Human rights watch, 2019).

Aptariant paskutinių metų situaciją Saudo Arabijoje matomi reikšmingi pokyčiai moterų teisių srityje - 2015 metais moterims suteikta balsavimo teisė, 2018 birželį panaikintas draudimas vairuoti. Nors kiek anksčiau, 2018 kovą Saudo Arabijos princas Mohammed bin Salman viešai paskelbė, kad abajos nešiojimas nėra privalomas, tų pačių metų lapkritį Saudo Arabijos moterys pasekė Irano pavyzdžiu ir

pradėjo socialinį judėjimą *Inside Out Abaya*. Moterys išreiškė savo nepasitenkinimą privalomu abajos drabužio nešiojimu talpindamos įrašus socialiniame tinkle Twitter¹.

Nepaisant reikšmingų pokyčių moterų teisių srityje 2019 metais Saudo Arabija sulaukė tarptautinės kritikos dėl žmogaus teisių pažeidimų, kurie pasireiškė Saudo Arabijos žurnalisto Jamal Khashoggi nužudymu ir grubiu elgesiu su žmogaus teisių aktyvistais. Reaguodama į kritiką Saudo Arabijos valdžia nusprendė vykdyti tolimesnes reformas moterų teisių srityje. Moterys sulaukusios dvidešimt vienerių metų įgavo teisę keliauti be vyro leidimo. Taip pat įvykdyti pakeitimai civilinės teisės srityje suteikiant teisę pačioms moterims registruoti vaiko gimimą, mirtį santuoką ar ištuoką.²

Kaip rodo pastarųjų kelių metų įvykiai Iranas ir Saudo Arabija patyrė reikšmingų pokyčių moterų teisių srityje. Šie įvykiai sulaukė tiek vietinės, tiek užsienio žiniasklaidos dėmesio. Todėl žiniasklaidos vaidmuo yra ypatingai svarbus. Visgi nagrinėjant šių šalių moterų teisių lauką yra svarbu atkreipti dėmesį į kultūrinį, socialinį, religinį kontekstą. Siekiant išvengti vakarietiško etnocentrizmo šiame darbe pasirinkta nagrinėti Irano ir Saudo Arabijos moterų teisių reprezentaciją vietiniuose žiniasklaidos kanaluose.

Problema: Vidurio Rytų regione Iranas ir Saudo Arabija ilgą laiką išsiskyrė kaip vienos iš šalių itin griežtai ribojančių moterų teises. Visgi pastarieji keli metai parodė ženklus pasikeitimus moterų teisių srityje tiek Irane, tiek Saudo Arabijoje. Irano atveju suaktyvėjo moterų protestai prieš privalomą hidžabo nešiojimą, tuo tarpu Saudo Arabija moterims suteikė vairavimo teisę. Todėl šiame tyrime keliamas probleminis klausimas kaip pačios šios šalys reprezentuoja save moterų teisių srityje?

Darbo objektas: Islamo Respublikos naujienų agentūros ir *Al Arabiya* leisti žiniasklaidos straipsniai reprezentuojantys moterų teises Irane ir Saudo Arabijoje

¹ *BBC News Saudi women in 'inside-out abaya' protest* <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-46222949> (žiūrėta 2021.02.28)

² *Saudi Arabia Events of 2019, Human rights watch* <https://www.hrw.org/world-report/2020/country-chapters/saudi-arabia> (žiūrėta 2021.02.28)

Darbo tikslas: atskleisti Irano ir Saudo Arabijos naujienų portalų – Islamo Respublikos Naujienų Agentūros ir *Al Arabiya* savireprezentacijos moterų teisių srityje pagrindinius bruožus ir ypatybes.

Uždaviniai:

1. Apžvelgti moterų teisių padėtį Irane ir Saudo Arabijoje
2. Remiantis feministinėmis/lyčių teorijoms aptarti moterų teisių reprezentacijos svarbą žiniasklaidoje
3. Atlikti Islamo Respublikos naujienų agentūros ir *Al Arabiya* naujienų portalų analizę ir atskleisti kaip Iranas ir Saudo Arabija pateikia save moterų teisių srityje
4. Palyginti Irano Islamo Respublikos Naujienų Agentūros ir Saudo Arabijos *Al Arabiya* žiniasklaidos savireprezentaciją moterų teisių srityje
5. Apibendrinti gautus rezultatus juos palyginant su kitų autorių darbais bei pateikti išvadas ir rekomendacijas tolimesniems tyrimams.

Darbo struktūra: darbą sudaro įvadas, teorinė dalis, empirinė dalis ir išvados.

Metodologija: moterų teisių Irane ir Saudo Arabijoje savireprezentacijai analizuoti, darbe naudojama kiekybinės ir kokybinės turinio analizės būdai. Tyrime taip pat bus naudojamos socialinio konstrukcionizmo ir rėmų teorijos, bus remiamasi islamiškuoju feminizmu. Iš viso bus analizuojami 266 straipsniai, 159 – *Al Arabiya* naujienų kanale ir 107 – Islamo respublikos naujienų agentūros portale.

Šaltiniai ir darbe naudota literatūra:

Irano ir Saudo Arabijos moterų teisių reprezentaciją medijoje tyrinėja šie mokslininkai:

Irano moterų teisių tematiką žiniasklaidoje nagrinėja mokslininkė, moterų teisių aktyvistė Moghaddam (2019), kuri savo disertacijoje apžvelgia medijos reikšmę Irano moterų judėjimams. Autorė detaliai aptaria Irano moterų teisių eigą nuo Konstitucijos Revoliucijos (1905-1925) iki šių dienų judėjimų kibernetinėje erdvėje. Autorė aprašo istorinius įvykius lėmusius Irano moterų teisių kaitą ir juos analizuoja per feminizmo, medijos ir komunikacijos, identiteto ir socialinių judėjimų teorijas. Tuo tarpu Chan-

Malik (2011) analizuoja – kaip amerikiečių žiniasklaida pateikia 1979 m. Irano revoliucijos įvykius, kurių kontekste Irano moterys vaizduojamos per orientalistinį naratyvą. Kiti autoriai analizuoja moterų judėjimus socialinėse platformose. Viena labiausiai nagrinėjamų temų – anksčiau minėtas socialinis judėjimas *My Stealthy Freedom*. Šį judėjimą aptaria Karimi (2015), Koo (2016), Talebian H. ir Talebian S. (2017), Stewart, Schultze (2019).

Žiniasklaidos dėmesį Saudo Arabijos moterų teisei vairuoti aptaria Alsulaiman (2015). Autorė teigia, kad medija yra vienas svarbiausių įrankių skleidžiant žinią visuomenėje, vykstant bet kokiems socialiniams judėjimams ar pasikeitimams. Tam pritaria ir Agarwal ir Wigand (2012), kurios savo darbe aptaria socialinės medijos rolę visuomenės nuomonės formavimui. Mokslininkės remiantis kolektyvinio veiksmo (ang. collective action) teorija analizuoja Saudo Arabijos moterų kampanijas už teisę vairuoti. Lim M. (2018) aptaria Saudo Arabijos moterų judėjimą Women2drive. Socialinės medijos įtaką Saudo Arabijos moterų identitetui ir pilietiniam aktyvizmui nagrinėja Guta H. ir Karolak M. (2015). Autorės Saudo Arabijos moterų aktyvizmą socialinėje erdvėje laiko vienu iš įrankių pasiekti socialinio teisingumo, lygių moterų teisių visuomenėje.

Siekiant aptarti feminizmo istorinę raidą ir teorijas bus remiamasi šiais veikalais: Kazimierz Ślęczka (2005) „Feminizmas“, K.Gruodis (1995) „Feminizmo ekskursai“, Michel Foucault (1999) „Seksualumo istorija“.

Moterų teisių reprezentacijai tirti šiame darbe analizuoti 266 straipsniai rasti IRNA ir *Al Arabiya* naujienų kanaluose. Straipsnių pasiskirstymas atitinkamai 107 straipsniai – IRNA ir 159 straipsniai *Al Arabiya*.

1.TEORINIAI IR METODOLOGINIAI TYRIMO PAGRINDAI

1.1 Moterų teisių samprata

Nors žmogaus teisių klausimas buvo aktualus visais laikais, vienu reikšmingiausių lūžių istorijoje gali būti laikoma *Visuotinės žmogaus teisių deklaracijos* atsiradimas. Antrojo pasaulio karo laikotarpis lėmė milijonų žmonių persekiojimą, genocidą, skurdą ir benamystę. Todėl manoma, kad būtent Antrojo pasaulinio karo padariniai paskatino valstybes pergalvoti žmogaus teisių padėtį

pasaulyje³. 1945 metais San Franciske įvyko Jungtinių Tautų konferencija, kurioje pasirodė penkiasdešimties šalių delegacijos. Konferencijos tikslas buvo sukurti tarptautinę organizaciją, kuri užtikrintų taiką pasaulyje ir užkirstų kelią būsimiems karams. Praėjus trims metams po Jungtinių Tautų konferencijos, 1948 metų gruodžio 10 d. buvo nuspręsta paskelbti ir įteisinti Visuotinę žmogaus teisių deklaraciją⁴. Pagrindinis Visuotinės žmogaus teisių deklaracijos teiginys skelbė prigimtinės žmogaus teises: *žmogaus teisių nepaisymas ir niekinimas lėmė barbariškus veiksmus, kurie paskatino prabusti žmonijos sąžinę, o pasaulis kuriame žmonės galės mėgautis žodžio ir įsitikinimų laisve, laisve nuo baimės ir trūkumų, buvo paskelbtas kaip aukščiausias žmonijos siekis. Visi žmonės gimsta laisvi ir lygūs savo orumu ir teisėmis.*⁵ Deklaracija apibrėžė visų žmonių lygias teises, nepaisant rasės, socialinės padėties, tautybės ar lyties, tačiau visgi deklaracijos atsiradimas nelėmė ženklų pasikeitimų moterų teisių srityje.

Dėl esminių pasikeitimų moterų teisių srityje trūkumo 1979 metų gruodžio 18 d. nuspręsta priimti Konvenciją panaikinančią visų rūšių diskriminacijos formas nukreiptas prieš moteris. Jungtinių Tautų generalinėje asamblėjoje pabrėžta, kad nepaisant 1945 metais priimtos Visuotinės žmogaus teisių deklaracijos, moterys vis dar patiria diskriminaciją. Dėl šios priežasties nuspręsta sukurti papildomą konvenciją užtikrinančią moterų teisių apsaugą⁶. Konvencijoje apibrėžta, kad moterys neturi būti vertinamos pagal šeimyninę padėtį, turi teisę nebūti diskriminuojamos švietimo, darbo ekonomikos ir socialinėse srityse. Be visa to atkreiptas dėmesys į reprodukcinės teises apibrėžiant abiejų tėvų atsakomybę rūpintis vaiku ir tinkamas sąlygas suderinti vaiko auginimą ir dalyvavimą visuomeniniame gyvenime. Paskutinėje konvencijos dalyje teigiama, kad kultūra ir tradicijos negali varžyti moterų teisių, todėl būtina panaikinti nusistovėjusius stereotipus apie vyrų ir moterų roles: *norint pakeisti visišką vyrų ir moterų lygybę, reikia pakeisti tradicinį vyrų vaidmenį, taip pat moterų vaidmenį visuomenėje ir šeimoje.*

³ A brief history of human rights The United Nations (1945) <https://www.humanrights.com/what-are-human-rights/brief-history/the-united-nations.html> (žiūrėta 2021.04.16)

⁴ Toliau minima Visuotinė žmogaus teisių deklaracija

⁵ The Universal Declaration of Human Rights 1948m. <https://www.humanrights.com/what-are-human-rights/brief-history/the-united-nations.html> (žiūrėta 2021.04.16)

⁶ Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women New York, 18 December 1979 <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/cedaw.aspx>

Net praėjus kiek daugiau nei dešimtmečiui po konvencijos paskelbimo moterys vis dar jautėsi diskriminuojamos. Dėl šios priežasties 1993 metais – pasaulinėje Jungtinių Tautų konferencijoje Vienoje – žengtas dar vienas žingsnis moterų teisių srityje – vyriausybės pripažino moterų teises kaip neatsiejamą Žmogaus teisių deklaracijos dalį⁷.

Praėjus metams⁸, 1995-aisiais Kaire vykusioje Tarptautinėje populiacijos ir vystymosi konferencijoje praplėstos ir paaiškintos lyčių lygybės, reprodukcinės sveikatos, moterų teisių ir įgalinimo sąvokos. Konferencijoje pabrėžta moterų teisių svarba siekiant tvaraus vystymosi.

Moterų teisių apžvalga rodo, kad nepaisant su metais vis labiau įtvirtinamų ir praplečiamų moterų teisių, moterų padėtis visuomenėje vis dar nėra patenkinama. Moterų teisių klausimai neretai yra diskutuojami per universalią žmogaus teisių prizmę, kuri dažnu atveju yra paremta Vakarų kultūrų ideologija. Todėl kultūrine prasme ankščiau minėtos deklaracijos ir konvencijos negali būti pritaikomos universaliai. Nors 1979 m. priimta konvencija ir galėtų būti laikoma vienu iš universalesnių dokumentų skirtų visų šalių ir kultūrų moterims apsaugoti ir ginti visgi negalima teigti, kad konvencijos atsiradimas iš esmės pakeitė tam tikrų šalių moterų padėtį. Irano ir Saudo Arabijos atveju abiejų šalių politika stipriai remiasi Islamo ideologija, kuri sudaro valstybių valdymo pagrindą ir daro įtaką lyčių segregacijai. Dėl šio priežasties pavyzdžiui ankščiau minėta ištrauka apie reikalingumą keisti nusistovėjusias lyčių normas gali būti sunkiau įvykdoma Irane ir Saudo Arabijoje būtent dėl stiprios kultūrinės-religinės ideologijos įtakos šių šalių lyčių padėčiai. Nagrinėjant bet kurios tautos ar valstybės moterų teises turi būti keliamas pagrindinis klausimas – kaip pačios moterys interpretuoja savo teisių klausimą. Todėl verta vengti universalių klišių ignoruojant kultūrinio reliatyvizmo paradigmą. Kaip teigia Osanloo (2009, 2) dauguma žmogaus teisių tyrimų, kurie žvelgia už *Vakarietišku* kultūrinių praktikų ribų, rodo, kad universalus žmogaus teisių traktavimas prieštarauja faktui, kad žmogaus teisės yra nulemtos kultūrinių normų. Todėl remiantis kultūrinio reliatyvizmo požiūriu nagrinėjant *kitą* kultūrą būtina vengti universalizmo ir nesistengti pritaikyti ar primesti savo kultūros idealų. Dėl šios priežasties šiame darbe analizuojant moterų teisių

⁷ Human Rights Watch Global Report on Women's Human Rights 1995 (žiūrėta 2021.04.16)

⁸ *The Human Rights of Women 2006* <https://www.unfpa.org/resources/human-rights-women#> (žiūrėta 2021.04.16)

diskursą medijoje svarbu atkreipti dėmesį į politinę, socialinę, kultūrinę šalių padėtį, o taip pat nepamiršti ir religijos įtakos.

1.2 Moters reprezentacijos žiniasklaidoje teorinės perspektyvos

Šiuolaikinėje visuomenėje medija yra laikoma vienu svarbiausių nuomonės formavimo įrankių. Žiniasklaidos teikia informaciją ir ją apipavidalina, o plačioji auditorija priima ją ir interpretuoja.

Medija pateikia reprezentacijas kaip svarbiausias praktikas, kuriant bendrąsias prasmes (Hall 1997, 3). Kultūros teoretikai Eagleton (1991) ir Žižek (1989) teigia, kad reprezentacijos medijos kanaluose, tokiuose kaip filmai, fotografijos ir straipsniai sukuria tam tikrą tikrovę ir normalizuoja specifines pasaulėžiūras ir ideologijas. Ši ideologija suprantama kaip hegemoniška, normalizuojanti jėga šiuolaikinėje visuomenėje. Atkreipiamas dėmesys į reprezentacijas, kaip į tam tikrus sukonstruotus vaizdinius turinčius ideologines potekstes⁹.

Kultūros teoretikų išvalgos rodo, kad moterų teisių reprezentacija žiniasklaidoje gali būti pakankamai problematiška. Kaip teigia Hall (1997, 1), reprezentacijos gali kurti bendrą kultūrinę prasmę, todėl gali turėti neigiamų pasekmių socialiniams ir politiniams sprendimams ir daryti didelę įtaką socialinei ir politinei nelygybei. Moterų gyvenančios Vidurio Rytų regione, Vakarų žiniasklaidoje yra neretai aprašomos per etnocentristinę prizmę – George (2005, 91) teigia, kad pasaulinėje žiniasklaidoje moterų iš besivystančių šalių dažnai yra sumenkinamos. Autorės teigimu globali žiniasklaida šias moteris reprezentuoja selektyviai, atimant iš jų galią ir reprezentuojant išskirtinai kaip krizių veikiamas pabėgėles ir aukas. Tam įtakos galėjo turėti kolonializmo laikotarpiu paplitę tekstai. Saidas savo knygoje „Orientalizmas“ kritikavo kolonializmo laikotarpio darbus. Anot autoriaus politikai, istorikai, keliautojai, poetai ir filosofai savo darbuose kūrė išskirtinai *orientalistinės moters* paveikslą. Rytų moterų buvo vaizduojamos kaip egzotiškos, seksualiai aktyvios, turinčios raktą į erotinių malonumų pasaulį (Shabanirad ir Marandi 2015, 24). Persų ir Arabų kraštai likusiam pasauliui kėlė egzotinius vaizdinius apie haremus pilonus gražių moterų.

Taigi moterų reprezentavimas žiniasklaidoje remiasi ir tam tikrais stereotipais, kurie ilgainiui įgalina žurnalistus moteris vaizduoti pagal tam tikras klišes. *Stereotipas*

⁹ Eagleton, Terry. *Ideology: an introduction*. Verso. 1991. Cit. iš Fursich 2010, 115.

– tai visuomenės sąmonėje funkcionuojantis supaprastinimas, schematizuotas, emociškai nuspalvintas kokio nors objekto vaizdinys (Leonavičius 1993, 241). Stereotipų plitimas žiniasklaidos kanaluose apriboja auditorijos mąstymo lauką, todėl reprezentuojamos moterys yra suvokiamos pagal tam tikrą, siaurą įvaizdį. Sociologas Hall (1997, 20) teigia, kad stereotipų dėka individai mato labai siaurą spektrą apibrėžimų, kurie apibūdina kitus asmenis – ką jie gali daryti, kokias galimybes gyvenime gali turėti, kaip jie gali būti varžomi. Anot Hall (ten pat), stereotipai ne tik sukuria tam tikrą individo vaizdinį, bet ir kuria *žinojimą*. Mes matome pasaulį toki, koks jis yra reprezentuojamas. Tyrimai analizuojantys kalbos ir lyties ryšį aptaria daugelį temų, viena jų kaip vyrai ir moterys žiniasklaidoje yra pateikiami stereotipiniu, dvigubu standartu besiremiančiu modeliu, kai vyrai yra vaizduojami kaip dominuojantys viešoje, o moterys privačioje erdvėje (Page 2003, 560). Šios segregacijos priežastis remiantis Ross ir Sreberny-Mohammadi (1997, 106) yra ne kas kita kaip vyrų dominavimo žiniasklaidos kanaluose rezultatas. Informacija yra pateikiama per patriarchalinį požiūrio tašką ir yra veikiamą patriarchalinių konceptų ir praktikų – (Zoonen, 1998).

Svarbu pabrėžti, kad medija gali turėti teigiamos įtakos moterų teisių reprezentacijoje. Cooray et. al (2016, 2) teigia, kad žiniasklaida gali daryti didelę įtaką moterų pripažinimui. Dėka medijos kanalų moterys tampa išgirstos – visuomenę pasiekia tam tikros žinios, kurios atkreipia dėmesį į moterų teisių pažeidimus. Tokiu būdu moterys gali reikalauti didesnio visuomenės dėmesio ir atsakomybės. Viešumas įgalina moteris kovoti su diskriminacija ne tik šeimoje, bet ir valdžios institucijose.

1.3 Rėmų teorija

Irano ir Saudo Arabų moterų reprezentacijos tyrimui medijoje pasirinkta naudoti rėmų teoriją (*ang. framing theory*). Rėmų teorija teigia, kad žiniasklaida sutelkia dėmesį į tam tikrus įvykius vėliau jiems priskiriant tam tikras prasmes (Pincus ir Saleem 2016, 84). Pasak David Snow ir Robert Benford (2000, 614), rėmas – tai *interpretacinė schema, sutraukianti „ten esantį pasaulį“, pasirinktinai skiriant ir koduojant objektus, situacijas, įvykius, išgyvenimus ir veiksmus praeityje ir dabartyje*. Medija turi galią konstruoti įvykius ir nukreipti auditorijos dėmesį tam palankia kryptimi. Taigi ji formuoja tam tikrus rėmus, kurių dėka skaitytojas/žiūrovas susidaro įspūdį apie skleidžiamą žinią. Dėka medijos kuriamų *rėmų* konstruojamos emocijos, kuriomis ir stiprinami stereotipai, formuojama viešoji nuomonė.

1972 metais Gregory Bateson buvo vienas pirmųjų mokslininkų apibrėžusių rėmų konceptą. Bateson teigė, kad *psichologiniai rėmai tai erdvinis ir laikinas interaktyvių žinučių laukas* (Bateson 1972, 197). Rėmų teorija yra plačiai naudojama socialiniuose moksluose – psichologijoje (Tversky ir Kahneman 1981), politikos (Benford 1997, Triandafyllidou ir Fotiou 1998), komunikacijos ir medijos studijose (Entamn 1993, Scheufele 1999, Pincus ir Ali 2016). Ši teorija taip pat naudojama ir sociologijoje, prie kurios išgarsinimo prisidėjo garsus Kanados sociologas Ervingas Goffmanas. Anot Goffmano (1974, 21), žmonės naudoja savo asmenines interpretacijas siekiant apibūdinti pasaulyje vykstančius reiškinius, t.y naudoja *pirminį rėmą*. Tai yra pirminė asmens nuomonė apie įvykį, reiškinį, tam tikrą grupę, kuri yra subjektyvi ir paremta to žmogaus įsitikinimais. Rėmų teorija teigia, kad bet koks socialinis judėjimas atspindi socialinės realybės konstrukciją (Snow, Bendford 1992, 625).

Ervin Goffman (1974, 22) *pirminį rėmą* išskiria į dvi dalis – natūralų ir socialinį:

Natūralusis rėmas tai kai įvykiai yra interpretuojami tiesiogiai, per pirminę interpretacijos prizmę, nepriskiriant jokių socialinių reikšmių, kurios galėtų turėti įtakos pirminei asmens nuomonei apie reiškinį.

Socialinis rėmas priešingai nei *natūralusis* yra veikiamas socialinių jėgų - kitų socialinių dalyvių, institucijų, veiksmų, tai yra priklausomas nuo socialinės sąveikos.

Taigi *natūralusis rėmas* tai asmens interpretacija apie tam tikrus reiškinius. Tai yra žmogaus įspūdis, kuris nėra plačiai analizuojamas priskiriant papildomas reikšmes. Kai tuo tarpu *socialinis rėmas* gali būti apibūdinamas kaip nulemtas socialinių interakcijų lemiančių tų rėmų susidarymą. Taigi žvelgiant iš sociologinės perspektyvos *natūralusis rėmas* yra nulemtas asmens pirminės socializacijos, kada nuomonė susidaroma iš seniai nusistovėjusių įsitikinimų išmoktų augant. Tuo tarpu *socialinis rėmas* yra nulemtas vėlesnės socializacijos į reiškinį vertinimą įtraukiant platesnį vertinimą nulemtą kitų socialinių veiksmų.

1.4 Socialinės tikrovės konstravimas žiniasklaidoje

James W. Dearing et. al. (1996, 99) teigia, kad moterys apibūdinamos kaip silpna politinė grupė, todėl privalo rasti inovatyvius ir unikalius būdus kaip pasiekti viešąją politikos darbotvarkę. Tam, kad būtų atkreiptas dėmesys į moterų teisių klausimus svarbu pasiekti kuo platesnę auditoriją. Dėl šios priežasties analizuojant moterų teisių reprezentaciją medijoje, svarbu aptarti socialinio konstrukcionizmo teoriją, kuri pabrėžia medijos įtaką konstruojant socialines reikšmes, darančias įtaką visuomenės nuomonės formavimui.

Socialinio konstrukcionizmo teorija teigia, kad „tam tikros srities žinios yra mūsų socialinės praktikos ir institucijų arba sąveikos ir sąlygų aptarimo tarp atitinkamų socialinių grupių produktas“ (Gasper 1999, 855). Taigi socialinio konstrukcionizmo teorija teigia, kad mūsų žinios apie mus supantį pasaulį yra kuriamos, palaikomos ir su laiku keičiamos. Tai yra nuolatos vykstantis veiksmas, kada mūsų žinios ir socialiniai veiksmai persipina ir papildo vienas kitą. Kaip teigia Brown (1995, 35) socialinio konstrukcionizmo teorija teigia, kad realybė nėra savaime suprantama, stabili ir nekintanti, ji yra asmens veiklos rezultatas. Socialinio konstrukcionizmo teorija prieštarauja realizmo ir esencializmo idėjoms, kurios teigia, kad išorinis pasaulis yra objektyvus, nekintantis ir visiškai nepriklausomas nuo mūsų suvokimo ir interpretacijų¹⁰. Socialinio konstrukcionizmo atstovai teigia, kad medija nepateikia pasaulio empirine prasme, o veikiau kuria tam tikrus vaizdinius ir juos palaiko perteikiant tam tikras *realybės* reikšmes. (Diržienė 2011, 76). Remiantis D. McQuail (2005, 90) socialinio konstrukcionizmo teorija medijoje atlieka šias funkcijas:

Visuomenė turi būti laikoma konstruktu, o ne jau egzistuojančia ir nekintančia realybe, todėl medija auditorijai skleidžia informaciją, kuri yra konstruojama, pasitelkiant tam tikrus rėmus.

Medija pateikia tam tikras jau suformuotas reikšmes, kurios gali būti priimamos arba atmetamos

¹⁰ Turner, Bryan S. *The Cambridge Dictionary of Sociology*. Cambridge University Press. Cit iš Mataitytė-Diržienė J. 2011, 32

Medija negali auditorijai pateikti objektyvios socialinės realybės, kadangi visi faktai yra interpretacijos, kurios nuolat papildomos ir perkonstruojamos.

Medija, kuri reprezentuoja moteris neretai linkusi aptarti mažiau svarbias temas, todėl moterų teisių klausimai dažnai gali būti nustumti į šoną, ypač jei tuo metu vyrauja nepalankus politinis klimatas. „Žiniasklaida yra didesnių socialinių procesų, kuriančių ir skatinančių tam tikrų reikšmių dominavimą, dalis ir tai daro diskursu“ (Diržienė 2011, 76). M. Foucault (1978) teigia, kad visos pasaulio institucijos yra paremtos galios santykiais – nėra tokios erdvės, kurioje neegzistotų galios santykiai. Taigi medijoje taip kaip ir daugelyje kitų sričių egzistuoja tam tikri galios santykiai, kurie lemia kas pateks į *dominuojančiųjų* gretas, arba, kitaip tariant kieno žinutė bus išgirsta ir pateikta visuomenei. McQuail (2005, Sk. 4, Par. 3) nurodo penkis žiniasklaidos galios tipus:

Informacija – medija skleidžia žinias apie moterų teisių klausimus ir tokiu būdu visuomenė yra informuojama

Įtikinėjimas – žurnalistai turi galią įtikinti visuomenę priimti nuomonę, kuri yra pateikiama, todėl pavyzdžiui žurnalistams paskelbus žinią apie gerėjančias moterų teises, didelė dalis auditorijos tuo gali įtikėti, neatsižvelgiant į realius faktus.

Dėmesio atkreipimas – stengiantis pritraukti kuo daugiau auditorijos dėmesio žurnalistai pasirenka skelbti dėmesį atkreipiančias istorijas – pavyzdžiui žmogaus teisių sukritikuota Saudo Arabijos valdžia pradeda intensyviai įtraukti moteris į viešąjį gyvenimą, o tuo tarpu nuo valdžios priklausomi naujienų kanalai yra suinteresuoti skleisti žinias apie gerėjančią moterų padėtį Saudo Arabijoje.

Veiksmo stimuliavimas – medija neretai skatina visuomenę atitinkamai reaguoti. Moterų teisių atžvilgiu žiniasklaida gali paskatinti visuomenę imtis atitinkamų veiksmų pavyzdžiui paskatinti tam tikrus socialinius judėjimus.

Tikrovės konstravimas – kaip jau minėta anksčiau medija konstruoja realybę ir suvokimą apie ją. Tai kaip žurnalistai reprezentuoja moterų teisių klausimus, taip jie ir suvokiami visuomenėje.

Žurnalistai pateikia žinias per tam tikrą požiūrio tašką. Tam naudojami tekstai, iliustracijos, video reportažai, kuriuose pasitelkiant tam tikrą kalbos stilių ir retoriką yra apibūdinami įvykiai. Taigi žurnalistų kuriamos ir reprodukuojamos žinios yra tokios, kurias jie pateikia per tam tikrą prizmę. Tam pritaria ir Juraitė (2009, 228): „Informacija nėra objektyvi, ji tokia, kaip ją suvokia žurnalistas, ir kokia yra naujienų pateikimo kultūra“. Svarbu pabrėžti ir tai, kad medijos pranešimai yra veikiami ir socialinio konteksto (Väliverronen 1994, 6). Pavyzdžiui Irano ir Saudo Arabijos atveju moterų teisių temos gali būti aptariamoms atsižvelgiant į tų šalių vyraujančią socialinę klimata, kuris neretai persipina su kultūrinėmis ir religinėmis vertybėmis. Anot G. Tuchman vieni įvykiai turi daugiau galimybių patekti į medijos akiratį nei kiti. Taip tam tikra prasme formuojami *žinių rėmai*. Tai, kaip pavyzdžiui, IRNA ir *Al Arabiya* prioretizuoja žinių pateikimą turi įtakos tam, kurie įvykiai bus paskelbiami pirmiausia. Tam anot Tuchman turi įtakos organizacinė žiniasklaidos struktūra, kuri pasirenka įvykius pagal tam tikrus kriterijus, tokius kaip pavyzdžiui netikėtumas, globalumas, aiškumas, kultūriškai artimas ar atpažįstamas įvykis.¹¹

1.4 Feminizmo bangos

Moterų teisių klausimas buvo aktualus visais laikais. Feminizmas tapo sąvoka apibūdinančia judėjimą už lygias moterų teises socialinėje, politinėje ir ekonominėje srityse ir užtikrinančia lygias teises su vyrais¹². Terminas *feminizmas* turi prancūzišką kilmę – žodis *femme* reiškia moterį, galūnės *-isme* reikšmė yra socialiniai judėjimai ir politinės ideologijos (Freedman 2002, 3). Feminizmo sąvoką 1837m. pirmą kartą pavartojo prancūzų filosofas, ankstyvojo socializmo mąstytojas Charles Fourier, tačiau moterų teisių klausimai buvo nagrinėti ir ankstesniais metais. 1792 metais Mary Wollstonecraft parašė knygą pavadinimu „Moterų teisių gynimas“ (A Vindication of the Rights of Woman). Knygoje autorė pasisakė už lygias teises moterims, kurios kaip ir vyrai nusipelno įgyti išsilavinimą ir dirbti¹³. Manoma, kad Wollstonecraft knyga padėjo pamatus feminizmo atsiradimui. Mokslinėje literatūroje yra išskiriamos keturios feminizmo bangos.

¹¹ Tuchman G. 1978, *Making news: A study in the construction of reality*. New York: Free Press. Sk.9, Cit. iš Scheufele 1999, 110.

¹² Cambridge dictionary <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/feminism> (žiūrėta 2021.04.22)

¹³ Wollstonecraft, A Vindication of the Rights of women (1792) Chapter 4: <http://www.bartleby.com/144/4.html> (žiūrėta 2021.04.22)

Pirmoji banga, prasidėjusi maždaug 1830 metais yra siejama su kova už lygias sutarčių ir nuosavybės teises. Aktyviausi judėjimai už moterų teises vyko Didžiojoje Britanijoje ir JAV. Šios bangos metu iškilo tokios asmenybės kaip Voltairine de Cleyre (1866-1912) ir Margaret Sanger (1879- 1966), kurios aktyviai kovojo už moterų teises ekonomikos ir seksualinės reprodukcijos srityse¹⁴. Įvairūs moksliniai šaltiniai teigia skirtingas versijas apie tai, nuo ko prasidėjo pirmoji feminizmo banga. Visgi bene svarbiausiu šio laikotarpio įvykiu gali būti laikoma 1848 m. Elizabeth Cady Stanton inicijuota „Seneca Falls moterų teisių konvencija“ (angl. Seneca Falls Women Rights Convention), kuri buvo inicijuota siekiant suteikti balsavimo teisę moterims¹⁵. Vėliau pirmosios feminizmo bangos metu buvo sukurtas dokumentas pavadinimu „Sentimentų deklaracija“ (angl. Declaration of Sentiments), kuris iki šių dienų yra plačiai vartojamas feministiniuose tekstuose. Svarbiausias deklaracijos teiginys – reikalavimas užtikrinti lygias politines teises moterims. Be viso to iškelti reikalavimai gauti išsilavinimą, dirbti, po santuokos užtikrinti nuosavybės teisę į turtą ir būti lygiateisėmis partnerėmis sprendžiant šeimyninius klausimus. (Szlecka 1999, 57). Bene svarbiausiu pirmosios feminizmo bangos laimėjimu laikoma 1918-1920m. Didžiojoje Britanijoje ir JAV iškovota moterų teisė balsuoti. Tiesa, kitos šalys balsavimo teisę moterims suteikė kiek anksčiau, dar prieš Pirmąjį pasaulinį karą – Naujoji Zelandija 1893 m., Australija 1902 m., Suomija 1906 m., Norvegija 1913 m.¹⁶

Antroji feminizmo banga prasidėjo ankstyvaisiais 1960 m. ir buvo tapatinama su Moterų išsilaisvinimo sąjūdžiu (McCann et al. p. 112). Kaip teigia Gruodis, (1995, 23) Antrasis pasaulinis karas lėmė moterų įsitraukimą į darbo rinką. Kadangi daugelis vyrų išvyko kariauti, darbo rinkoje atsirado ir terpė moterims. Visgi karui pasibaigus vyrai grįžo į namus, todėl kaip teigia autorė „šimtai tūkstančių moterų, jau spėjusių patirti ekonominę nepriklausomybę, neturėjo kito pasirinkimo – tik grįžti į namus.“ Būtent antrosios feminizmo bangos metu iškilo medijos vaidmuo formuojant *tikrąjį moteriškumą*. Kaip teigia Gruodis (1995, 24), moters vaidmuo buvo propaguojamas įvairiose žiniasklaidos priemonėse tokiose kaip televizija, žurnalai, laikraščiai, radijas, knygos ir filmai. Tai anot autorės įkūnijo moters kaip namų šeimininkės kultą, ignoruojant visus praėjusio šimtmečio moterų pasiekimus.

¹⁴ 19 Feminism. (2017.04.05). New World Encyclopedia. (žiūrėta 2021.04.24)

<https://www.newworldencyclopedia.org/p/index.php?title=Feminism&oldid=100413>

¹⁵ Lewis J. J. The Day the Suffrage Battle Was Won. <https://www.thoughtco.com/womens-suffrage-victory-3530497> (žiūrėta 2021.04.26)

¹⁶ [Patricia Grimshaw](#) 1972 Women's Suffrage in New Zealand įvadas

Trečioji feminizmo banga tapo atsaku prieš tai buvusią antrąją bangą, kuri sukritikuota dėl išskirtinio dėmesio aukštesnės ir vidurinėsios klasės baltųjų moterų patirčiai. O tai iš esmės reiškė, kad buvo ignoruojamos žemesnių klasių, kitų rasių ir kultūrų moterys (Henry 2004, 32). 1991 metai feminizmo istorijoje pasižymėjo dvejomis didelio populiarumo susilaukusiomis feministinėmis knygomis – Susan Faludi „Atsakas: nepaskelbtas karas prieš Amerikos moteris“ (angl. Backlash: The Undeclared War Against American Women) ir Naomi Wolf „Grožio mitas“ (angl. The Beauty Myth). Pasak Henry (2004,17) abi knygos turėjo didelį pasisekimą ir buvo plačiai skaitomos ir aptarinėjamos JAV. Kaip toliau teigia autorė, Susan Faludi „Atsakas: nepaskelbtas karas prieš Amerikos moteris“ padarė įtaką feminizmo atgimimui – jau kuris laikas buvo manoma, kad moterys pasiekė lygybę ir išgyvenamas post-feminizmo laikotarpis. Vis dėl to, knyga privertė iš naujo iškelti temas apie seksizmą, misoginiją ir moterų nelygybę. Vienas iš įrodymų, kad antrosios bangos feminizmas nepasiekė reikiamų rezultatų ir buvo būtinas trečiosios bangos iškilimas tai Anita Hill atvejis. 1991 metais Anita apkaltino Jungtinių Valstijų Aukščiausiojo teismo teisėją Clarence Thomas seksualiniu priekabiavimu (Morrison 1992, 269). Thomas neigė savo kaltę – senatas tuo tarpu nubalsavo jo naudai ir Thomas išvengė kaltinimų. Kaip atsaką į šį įvykį Rebecca Walker išleido knygą pavadinimu „Tapimas trečiąja banga“ (angl. Becoming the Third Wave), kurioje ji teigė: „aš nesu post-feminizmo feministė, aš esu trečioji banga“¹⁷. Tuo tarpu Naomi Wolf 1991m. savo knygoje „Grožio mitas“ – pabrėžė feminizmo kartų skirtumus ir mamos ir dukters santykį. Anot knygos autorės antrosios bangos feministės tampa naujosios bangos dukterų motinomis. Taip, anot autorės, įvyksta antrosios ir trečiosios feminizmo bangų sugretinimas. Šiuo atveju, kaip teigia autorė, „nesvarbu, koks protingas būtų motinos patarimas, mes klausome savo bendraamžių“ (Wolf 1991, 281). Wolf pabrėžia, kartų konfliktą, kada dukterys stengdamosi pranokti savo motinas priešinasi jų pasiekimams (šiuo atveju išreiškia kritiką antrosios bangos feminizmui). Kitame savo darbe „Ugnis su Ugnimi“ (1993) (angl. Fire with Fire) Wolf įveda naują sąvoką – aukos feminizmas (angl. Victim feminism) ir įtvirtina savo teiginį apie kartų konfliktą, kadangi trečiosios bangos feministės bando įtvirtinti savo tapatybę, siekiant atsiriboti nuo joms primastos *senosios kartos* feminizmo ideologijos. Kritikuodamos praėjusio amžiaus feministes, trečiosios bangos atstovės į feminizmo judėjimus įtraukė visas moteris nepaisant jų

¹⁷ Rebecca Walker, "Becoming the Third Wave," in Ms. 1992:39-41

rasės, etniškumo, religijos ar ekonominio sluoksnio (Snyder 2008, 180). Tai iš esmės įrodė, kad vadinamojo post-feminizmo atstovės išvelgė dalykus, kurie buvo ignoruojami trečiosios bangos feminizmo atstovių.

Ketvirtosios bangos atsiradimas siejamas su *#meeto* judėjimu, kuris paskatino moteris dalintis seksualinio priekabiavimo istorijomis socialinėje erdvėje. Ketvirtosios bangos judėjimai siejami su technologijų raiška, kada moterys kovai su lyčių nelygybe pradėjo naudoti socialinę mediją ir kitus internetinius resursus. Šiame laikotarpyje, moterys visame pasaulyje įgalina save per internetinius blogus, socialinius tinklus, mediją. Interneto naudojimas suteikia moterims laisvę paskleisti žinią greičiau nei bet kada anksčiau. Tuo pačiu kai kuriais atvejais moterys gali veikti slapta – internetiniai blogai ir socialiniai tinklai suteikia galimybę išsaugoti anonimiškumą. Taigi, ketvirtosios bangos feministės kaip vieną iš kovos formų pasitelkė kiberaktyvizmą, kuris autorė Marcela A. Fuentes (2007, 457) apibrėžiamas kaip aktyvizmo forma, kada internetas ir skaitmeninė žiniasklaida pasitelkiami kaip pagrindinės masinės mobilizacijos ir politinių veiksmų platformos. Be to, kaip teigia autorė, skaitmeninis aktyvizmas ypatingai naudingas šalims, kuriose viešosios erdvės yra griežtai kontroliuojamos ar yra reguliuojamos karinių pajėgų. Šiais atvejais veiksmai internete yra laikomi saugesniais nei realybėje. Viena iš feminizmo išraiškos formų Irane, ketvirtosios bangos metu tapo judėjimas skatinantis Irano moteris socialiniuose tinkluose talpinti nuotraukas, kuriose jos nedėvi hidžabo. Niujorke gyvenanti iranietė Masih Alinejad, puslapio „My Stealthy Freedom“ įkūrėja, britų laikraščiu *The Independent* teigė skatinusi Irano moteris nusiimti hidžabą ir skelbti savo nuotraukas socialinėse medijose taip pradėdama judėjimą *#MyStealthyFreedom* –, o jau vėliau paplito ir kitos susijusios grotažymės *#whitewednesdays*, *#girlsofenghelabstreet*, *#mycameraismyweapon*. Iniciatyvos autorė pakvietė solidarizuotis ir vyrus – prie šios iniciatyvos prisidėję vyrai ėmė viešinti nuotraukas, kuriose jie dėvi hidžabą po nuotraukomis pridėdami grotažymę *#Meninhijab*. Alinejad žodžiais, „<...> daugeliu atvejų religinės valdžios ar vyriausybės pareigūnai daro įtaką klaidingam vyro požiūriui, kad moteris gali būti jo nuosavybe. Taigi manau, kad būtų fantastiška kviešti vyrus palaikyti moterų teises“¹⁸.

¹⁸ 24 *The Independent Men in Iran are wearing hijabs in solidarity with their wives who are forced to cover their hair* (žiūrėta 2021.04.28)

1.5 Islamiškasis feminizmas

Nagrinėjant Irano ir Saudo Arabijos moterų teisių reprezentaciją medijoje, svarbu aptarti vadinamąjį islamiškąjį feminizmą. Sąvoką islamiškasis feminizmas nuo vėlyvųjų 1980 metų vartojama akademikų, sociologų ir pačių feministų (Rezvan 2019, 99). Daugelį metų feminizmas apibrėžė universalias moterų teises ignoruojant kultūrinį, religinį, istorinį kontekstą. Vakarų šalių feminizmas be abejonės negali būti pritaikomas Rytų šalims, nes nors ir feminizmo ideologija remiasi bendru siekiu už lygias visų moterų teises politinėje, socialinėje, ekonominėje erdvėje, Vidurio Rytų ir Šiaurės Afrikos šalių atveju vakarietiškas feminizmas susiduria su kultūrine priešprieša. Kitais žodžiais tariant, svarbu atkreipti dėmesį į tai, kad lygių teisių siekis gali būti interpretuojamas per visiškai skirtingas prizmes. Tam pritaria ir F. Seedat, kuri teigia, kad feminizmo sąvoka yra savaime suprantama kaip vakarietiškas konstruktas, todėl yra sunkiai pritaikoma islamiškame pasaulyje¹⁹. Kaip teigia Moghadam (2019, 98), per daugiau nei du šimtmečius nuo feminizmo atsiradimo moterų judėjimai siekdami savo tikslų naudojo skirtingus metodus. Dėl šios priežasties būtų klaidinga teigti, kad skirtingos kultūros gali remtis bendru feminizmo terminu. Vakarietiškas feminizmo diskursas iš esmės kolonializuoja moterų iš trečiųjų šalių esminius ir istorinius heterogeniškumus²⁰. Taigi, diskutuojant apie feminizmą Irane ir Saudo Arabijoje verta sugrįžti prie sociologinio termino kultūrinis reliatyvizmas. Kuris pabrėžia „kultūrų santykinę nepalyginamumą, kiekvienos jų išskirtinį savitumą ir pažinimą tik iš jos pačios vidaus logikos“ (Čiubrinskas 2007, 12). Taigi, pavyzdžiui, „amerikietiškas“ feminizmas gali taip ir niekada neatrasti savo terpės Saudo Arabijos ir Irano visuomenėse. Būtent pastaroji šalis tą ir įrodė su 1979 metų revoliucija, kurios metu kovo 8 dieną moterys pasklido po gatves apsigaubusios hidžabais, kurie tuo metu tapo laisvės ir solidarumo ženklu. Šiuo atveju nepaisant Vakarų siekio *išlaisvinti* Iraną, o ypač jo moteris, galutinis rezultatas įrodė, kad vietinės moterys kovoja už savo teises joms priimtiniu būdu. Šių dienų Amerikoje ir kai kuriose kitose šalyse tokiose kaip Belgija ar Prancūzija, kur veido dengimo praktika yra viešai kritikuojama ir neretai draudžiama, hidžabas tapo pasipriešinimo Vakarams simboliu. Pavyzdžiui, kaip teigia Ahmed, Amerikoje dėvimas hidžabas yra vienas iš būdų išreikšti politinį solidarumą su viso pasaulio musulmonais, kurie patiria kančias dėl Amerikos imperializmo, ir

¹⁹ Fatima Seedat, *Islam, Feminism, and Islamic Feminism*, Journal of Feminist Studies in Religion, 29(2), 2013, 33

²⁰ Chandra Mohanty, *Under Western Eyes: Feminist Scholarship and Colonial Discourses* Feminist Review 39 (Autumn 1988): 61–88, 62p

apibrėžti moterų autonomiją prieš pokolonijinę valstybę (Ahmed, 2011, 214). Tačiau kaip jau minėta anksčiau kai kurios moterys hidžabą ar abają gali laikyti ir prievartos simboliu. Tai rodo paskutiniaisiais metais vykę judėjimai Irane ir Saudo Arabijoje²¹. Tai rodo ir kai kurių Vidurio Rytų regiono šalių autorių darbai – pavyzdžiui, Libano kilmės akademikė Nazira Zain Al-Din kritikavo arabų kultūrą dėl moteris žeminančios tradicijos dengti kūnus veido ir kūno šydais. 1905 m. autorė savo knygoje „Atsidengimas ir uždengimas: paskaitos ir požiūris į moters išlaisvinimą ir socialinį atsinaujinimą Arabų pasaulyje“ (angl. Unveiling and Veiling: Lectures and Views on the Liberation of the Woman and Social Renewal in the Arab World) teigė, kad prievartinis kūno dengimas yra ne kas kita kaip patriarchalinė priespauda, kuri prieštarauja islamui.

Kaip jau minėta anksčiau, Irano ir Saudo Arabijos šalys remiasi islamo ideologija, kuri anot Moghadam (2019, 98), lemia kritinę rolę lyčių vaidmenų pasidalijime. Islamo teisė musulmoniškose šalyse, tokiose kaip Iranas ir Saudo Arabija, reguliuoja vietinių moterų gyvenimus. Tai kaip Irano ir Saudo Arabijos šalių aukščiausieji lyderiai interpretuoja šventraštį, lemia daugelį politinių sprendimų. Visgi Vidurio Rytų ir Šiaurės Afrikos moterys dažniausiai nesiekia paminti savo tikėjimo, veikiau kovoti su priešiškomis Korano interpretacijomis. Kaip pavyzdį Rezvan (2019, 100) pateikia – rašytojas iš Maroko, Egipto ir Alžyro – Fatimą Mernissi, Leilą Ahmed, Assią Djebar, kurios siekdamos sumažinti lyčių diskriminaciją savo šalyse metė iššūkį islamiškajai teisei. 1983 metais Mernissi savo knygoje „Lytis, ideologija, islamas“ (pranc. Sexe, Ideologie, Islam) analizavo islamo požiūrį į lytį ir bandė nustatyti vyrų ir moterų lygybės pagrindus islame. Tuo tarpu Amina Wadud (1999) savo knygoje „Koranas ir moteris: švento teksto skaitymas iš moters perspektyvos“ (angl. Qur'an and Woman: Rereading the Sacred Text from a Woman's Perspective) skaitytojus supažindino kaip Koranas traktuoja vyrą ir moterį musulmoniškose visuomenėse (Rezvan 2019, 100). Pasak M. Badran, islamiškasis feminizmas skyla į du polius – pasaulietiškaį ir islamiškąjį. Islamiškojo feminizmo atsiradimas sietinas su konservatyviu Korano interpretavimu, kuriame moters statusas yra interpretuojamas

²¹ Irane My Stealthy freedom puslapio atvejis ir judėjimas #meninijab, Saudo Arabijoje #insideoutabaya

kaip esantis žemiau už vyro. Tuo tarpu pasaulietiškas feminizmo siekis yra atkreipti dėmesį į Korane aprašomą visų žmonių lygybę²²

2. IRANO IR SAUDO ARABIJOS MOTERŲ TEISIŲ KONTEKSTAS

2.1 Moterų teisių padėtis Irane

Irane moterų teisių klausimas yra vienas iš opiausių Vidurio Rytų šalių regione. Dėl griežtos islamo politikos moterys kasdien patiria įvairaus masto žmogaus teisių pažeidimus. Šiuo atveju tarptautiniai teisės principai Irane negalioja, kadangi šalies valdžia teigia, kad neprivalo jų laikytis, nes jų kultūra ir religija leidžia elgtis su moterims, pagal savo tam tikrus standartus²³. Nors 2003 metų gegužę Irano parlamentas priėmė sprendimą prisijungti prie 1979 metų gruodį įsigaliojusios Konvencijos dėl visų formų diskriminacijos prieš moteris panaikinimo (toliau CEDAW), visgi įstatymo projektui pasiekus Globėjų tarybą, kuri yra atsakinga už visų šalies įstatymų patvirtinimą, ji atmetė projektą nurodžiusi neaiškius religinius prieštaravimus. Nepaisant to, kad toliau įstatymo projektas buvo siųstas į Tikslingumo tarybą, jis niekada taip ir nebuvo patvirtintas. Visgi tam, kad būtų galima suprasti Irano moterų teisių kontekstą, būtina aptarti istorinius įvykius lėmusius šių dienų situaciją Irane.

Istoriškai moterų teisės Irane ilgą laiką buvo veikiamos įvairių politinių režimų. Viena svarbiausių politinių figūrų veikusių Irano moterų gyvenimus – gali būti laikomas šachas Reza Pahlavis (1921-1941), kurio valdymo laikotarpiu moterims buvo suteikta daugelis teisių ir laisvių. Šachas buvo laikomas vienu iš Irano modernizacijos pradininkų, kurio valdymo laikotarpis pasižymėjo į moteris orientuotų publikacijų spausdinimu (Amin 2002), didesniu dėmesiu švietimo sistemai (Najmabadi 1998), moterų teise mokytis (Bahar 1983) ir dirbti daugiau sričių nei prieš tai (Rostam-Kolayi 2003). Siekiant modernizuoti Iraną šachas pasiryžo uždrausti veido ir kūno apdangalų nešiojimą. Ir tai anot politologų tapo pagrindine jo blėstančio populiarumo valdžioje priežastimi (Chehabi 2003, 205). Antrojo pasaulinio karo metu įvykus Irano

²² Margot Badran, *Feminism in Islam. Secular and Religious Convergences*, Oxford: Oneworld, 2009, 242–250

²³ Ceasefire Centre for Civilian Rights, Centre for Supporters of Human Rights and Minority Rights Group International September 2019
https://minorityrights.org/wpcontent/uploads/2019/09/MRG_CFR_Iran_EN_Sept191.pdf (žiūrėta 2021.04.18)

padalijimui šachas buvo ištremtas ir į jo vietą stojo jauniausias sūnus Mohammad Reza Pahlavis. Šacho sūnus Mahammadas istoriškai yra laikomas viena svarbiausių politinių figūrų Irano moterų teisių srityje. Jis tęsė tėvo pradėtą modernizaciją, tačiau stengėsi vykdyti švelnesnę politiką nei tėvas.

Vienu svarbiausiu šio laikotarpio modernybės taikiniu tapo hidžabas. Kadangi darbe nagrinėjamas 2017-2020 m. moterų teisių klausimas Irane, kada ypatingai suaktyvėjo moterų judėjimai prieš privalomą hidžabo dėvėjimo politiką, šioje darbo dalyje taip pat skiriu dėmesį ir prieš kelis dešimtmečius vykusiams įvykiams, turėjusiems įtakos šių dienų politinei situacijai susijusiai su veido ir kūno dengimu Irane. Kaip teigia Hamzehei (2014, 19-20) šacho Mohammado Reza Pahlavio valdymo laikotarpiu modernybės šalininkai buvo įsitikinę, kad siekiant modernizuoti Iraną ir įtraukti moteris į tautos raidos ir švietimo procesą yra būtina atsisakyti privalomo hidžabo dėvėjimo, kuris Vakarų šalims reiškė atsilikimo simbolį. Modernistai manė, kad hidžabas gali trukdyti moterų dalyvavimui intelektualinėse ir socialinėse veiklose. Dėl šios priežasties bet koks galvos apdangalas išskyrus europietiškas kepures buvo draudžiamas. Hidžabo dėvėjimas tapo marginalizuotu, taigi Irano moterys atsidūrė kontroversiškoje padėtyje – tos, kurios atsisakė nusiimti hidžabą prarado teises dalyvauti viešajame gyvenime. Tai palietė įvairaus amžiaus moteris. Kaip teigia Gould (2014, 234), merginos, kurios atsisakė nusiimti hidžabą arba kurių globėjai nesutiko to padaryti, buvo pašalintos iš mokyklų, todėl buvo priverstos mokytis namuose. Tuo tarpu dirbančios moterys, kurioms hidžabo nusiėmimas prilygo apsinuoginimui, buvo priverstos palikti darbo vietas ir likusį gyvenimą praleisti namuose (Gould, R. pagal Hoodfar 1997, 258, ten pat). Visgi Pahlavių valdymo laikotarpis reiškė ir teigiamas permainas – 1967 metais atsirado įstatymas, vad. Šeimos apsaugos teisės, kurio dėka moterys įgijo teisę planuoti gimstamumą, nutraukti santuoką. Moterims taip pat suteiktos teisės balsuoti ir dalyvauti politikoje (Osanloo 2009, 27).

Nepaisant teigiamų pokyčių, brutalus siekis modernizuoti šalį iššaukė pasipriešinimą, kuris išaugo į 1979 metais įvykusią Irano revoliuciją. Siekis išsaugoti kultūrinę tapatybę lėmė tai, kad daugelis revoliucijos dalyvių dėvėjo hidžabą taip rodydamos palankumą naujai valdžiai, tačiau moterys net neįtarė, kad atėjus naujai valdžiai jos neteks pasirinkimo dėvėti hidžabą ar ne. Nuvertus šachą Mohammadą Reza Pahlavį ir į valdžią atėjus islamistams Iranas tapo teokratine valstybe. Religijos įsigalėjimas valstybės gyvenime lėmė esminius pakeitimus moterų teisių srityje. Islamistų atėjimas į valdžią parodė, kad moterys tapo kitos politinės sistemos įkaitėmis.

Po 1979 metų revoliucijos į valdžią atėjus naujam politiniam lyderiui Ajatolai Khomeiniui, Irano moterų gyvenimas pasikeitė iš esmės. Religijos šalininkai nusprendė grąžinti hidžabo dėvėjimą ir šiuo atveju buvo paveiktos moterys, kurios pasisakė už modernybę. Minint tarptautinę moterų dieną iranietės sukilo prieš naujos valdžios skelbiamą privalomą hidžabo nešiojimo politiką²⁴, taip pat dėl 1967 metais įteisinto Šeimos apsaugos įstatymo panaikinimo. Kovo 8-ąją tūkstančiai moterų pasklido po Teherano ir kitų miestų gatves reikalaujamos lygių teisių su vyrais, aprangos pasirinkimo laisvės ir diskriminuojančių įstatymų prieš moteris panaikinimo (Shekholeslami 1972, 177). Nepaisant to, vykstant revoliucijai laikinoji vyriausybė ir naujosios politinės jėgos šalininkai neigė moterų ir kitų aktyvistų teises ir juos vadino Vakarietiško imperializmo jėgomis, siekiančiomis pakirsti Irano įsipareigojimą islamui (Osanloo 2009, 33). Moterų pasipriešinimas naujai valdžiai buvo suvokiamas kaip pritarimas Vakarų individualizmui, kuris, anot islamistų, buvo priešprieša naujai Irano politikai, kuri, anot jų, yra orientuota į šeimą ir bendrus grupės interesus. Naujos valdžios siekis kontroliuoti moterų gyvenimus peraugo į esminius įstatymų pakeitimus. Taigi vos praėjus keliems metams, 1981 m. – islamistai priėmė įstatymą nurodantį, kad moterys, norinčios dirbti valdžios institucijose, privalo dėvėti juodą čadrą, o mergaitės nuo devynerių metų viešose vietose privalo dėvėti hidžabą (Koo 2014, 34). Taigi šiuo atveju, moterys pasisakančios už kūno dengimą galėjo grįžti į viešąsias erdves, o modernizmo šalininkės tapo suvaržytomis. Siekiant padidinti Irano populiaciją buvo imtasi tiesioginių veiksnių – 1979 metų vasarį panaikintas Šeimos apsaugos įstatymas iš esmės pakeitė moterų teisę į reprodukcijos klausimus ir tuo pačiu atėmė galimybę nutraukti santuokinius ryšius. Revoliucija iš esmės pablogino Irano moterų padėtį visuomenėje, tačiau naujoji Konstitucija teigė priešingai. Modernistų nuvertimas buvo laikomas vienu didžiausių laimėjimų šalies istorijoje, o moterų padėtis suvokiama kaip būsianti geresnė nei buvo prieš tai. Tai pabrėžiama Irano Konstitucijos preambuleje:

Kuriant islamą socialinė struktūra, visi žmonijos elementai, kurie tarnavo įvairiapusio užsienio išnaudojimo tikslui, atgaus tikrąją tapatybę ir žmogaus teises. Šio proceso dalis moterims ypač naudinga, kadangi bus išplečiamos jų teisės, nes esant senajam režimui jos patyrė didelę priespaudą. (Zakersalehi 2020, 316)

²⁴ Iran events of 2020 Human rights watch <https://www.hrw.org/world-report/2021/country-chapters/iran#edeb0b> (žiūrėta 2021.04.18)

Praėjus keliems dešimtmečiams po Irano revoliucijos, 2013 metais savo pirmojoje rinkimų kampanijoje prezidentas²⁵ Hassanas Rouhanis pažadėjo kovoti su lyčių diskriminacija ir užtikrinti, kad Irano moterys įgys lygias galimybes. Vos pradėjęs eiti prezidento pareigas Rouhanis paskyrė moterų teisių gynėją Shahindokht Molaverdi viceprezidente Moterų ir šeimos reikalų departamente. Tuo tarpu Piliečių partija priėmė nuostatas užtikrinančias moterų teises darbo santykiuose, sveikatos priežiūros sistemoje, apsaugojo nuo smurto ir užtikrino dalyvavimą politikoje. Vienas iš naujausių Irano parlamento pakeitimų suteikė teisę Irano moterims perduoti pilietybę savo vaikams. Tai ypač reikšminga moterims, kurių sutuoktiniai yra užsieniečiai ir pagal galiojančius įstatymus tokiose šeimose gimę vaikai negalėjo kreiptis dėl Irano pilietybės iki kol sulauks 19 metų amžiaus²⁶. Nepaisant gerėjančios situacijos šalyje, būtų klaidinga teigti, kad Irano moterų teisių padėtis reikšmingai pasikeitė. 2017 metais prasidėjus antrajai Rouhanio kadencijai moterų teisių klausimas tapo užmirštas. Religiniai šalies lyderiai buvo linkę skatinti lyčių segregaciją, teigdami, kad moterys ir vyrai yra sukurti skirtingoms socialinėms funkcijoms. O tuo tarpu dabartinis aukščiausias šalies lyderis Ajatola Khameni teigė, kad lyčių lygybė yra viena didžiausių Vakarų klaidų²⁷.

Aptariant dabartinę Irano teisinę sistemą galima matyti aiškius skirtumus tarp įstatymų galiojančių vyrams ir moterims. Šalies Baudžiamasis kodeksas nustato amžių nuo kurio asmuo gali būti patraukiamas baudžiamojon atsakomybėn. Šiuo atveju mergaitės, sulaukusios aštuonių metų ir devynių mėnesių, gali būti baudžiamos už nusižengimus. Tuo tarpu berniukai baudžiami nuo keturiolikos metų ir septynių mėnesių amžiaus. Nelygybė tarp vyrų ir moterų taip mat matoma ir daugelyje bylų – moters liudijimas teisme prilygsta pusei vyro liudijimo. Be to, moteris negali liudyti teisme be vyro leidimo. Pagal islamo teisę kai kuriose bylose moterų liudijimai iš vis nėra pripažįstami²⁸.

Irano moterų padėtis daugelį metų atkreipia ir kitų valstybių dėmesį. Šalies politiniai lyderiai ne kartą kritikuoti už moterų teisių pažeidimus, o Jungtinių Tautų²⁹

²⁵ The Islamic Republic of Iran, Charter on Citizens' Rights, 2016, straipsniai 3, 11 54 ir 83. (žiūrėta 2021.04.18)

²⁶ The UN Refugee Agency *Iran 75,000 children in Iran to gain nationality under new law* <https://www.unhcr.org/ir/2020/12/01/75000-children-in-iran-to-gain-nationality-under-new-law/> (žiūrėta 2021.04.18)

²⁷ BBC, *Iran President Rouhani urges equal rights for women*, 20 April 2014. (žiūrėta 2021.04.18)

²⁸ *Beyond the veil: discrimination against women in Iran* 2019 p.8 https://minorityrights.org/wp-content/uploads/2019/09/MRG_CFR_Iran_EN_Sept191.pdf (žiūrėta 2021.04.18)

²⁹ *Iran: Women and girls treated as second class citizens, reforms urgently needed, says UN expert* <https://www.ohchr.org/EN/HRBodies/HRC/Pages/NewsDetail.aspx?NewsID=26862&LangID=E> (žiūrėta 2021.04.18)

ekspertai teigia, kad Irano moterys ir mergaitės yra laikomos antrarūšėmis pilietėmis. Kaip teigiama 2021 kovo 8 dienos Jungtinių Tautų pranešime moterų teisės Irane iš esmės negerėja – vis dar fiksuojamas smurtas šeimose, tūkstančiai mergaičių tarp dešimties ir keturiolikos metų yra priverstinai ištekinamos. Būtent ankstyvos mergaičių santuokos yra laikoma viena didžiausių problemų Irano valstybėje.

Apibendrinant situaciją Irane galima teigti, kad moterų teisių klausimas vis dar yra opus. Moterys vis dar diskriminuojamos – darbo, švietimo, sveikatos srityse. Didžiausią įtaką tam daro griežta islamo ideologija, kuri yra bene pagrindinė ir stipriausia jėga lemianti lyčių segregaciją. Visgi Irano moterys nėra linkusios su tuo taikstyti, todėl metai iš metų žmogaus teisių aktyvistai rengia įvairias kampanijas skirtas moterų teisių padėties gerinimui³⁰, tačiau dėl to neretai susilaukia laisvės atėmimo bausmių.

2.2 Moterų teisių padėtis Saudo Arabijoje

Saudo Arabija ilgą laiką pasižymėjo kaip viena iš pasaulio šalių, kurioje egzistuoja didelė lyčių segregacija. Šalis laikoma nesaugia tiek vietinėms moterims, tiek užsienio turistams. Remiantis 2019 metų Moterų, taikos ir saugumo indeksu³¹ iš 167 šalių Saudo Arabija užima 120 vietą ir yra netgi blogesnėje padėtyje nei Iranas³². Kaip rodo indeksas³³, Saudo Arabijos moterys mokosi vidutiniškai 8,8 metus, o dirbančių moterų dalis populiacijoje yra tik 22,6%. Lyginant su 15 kitų šalių iš Vidurio Rytų ir Šiaurės Afrikos regiono, Saudo Arabija užima blogiausią vietą pagal legalią diskriminaciją, nukreiptą prieš moteris.

Priešingai nei Iranas, Saudo Arabija 2001 metais pasirašė anksčiau šiame darbe minėtą CEDAW konvenciją ir per pastarąjį dešimtmetį šalyje įvyko reikšmingų pokyčių moterų teisių srityje. Kaip teigiama CEDAW 2018 metų ataskaitoje³⁴, šalis

³⁰ kaip pavyzdys 2009 metais vykusį Žalioji revoliucija, judėjimai socialinėje erdvėje ir Masih Alinejad 2014 metais įkurtas puslapis socialiniame tinkle Facebook, pavadinimu *My Stealthy Freedom* ir kiti.

³¹ Women, peace and security index 2019 <https://giwps.georgetown.edu/the-index/> (žiūrėta 2021.04.19)

³² Palyginimui Iranas užima 118 vietą

³³ Women, peace and security index 2019 <https://giwps.georgetown.edu/the-index/> (žiūrėta 2021.04.19)

³⁴ Women, peace and security index 2019 <https://giwps.georgetown.edu/the-index/> (žiūrėta 2021.04.19)

priėmė ne vieną įstatymą gerinantį moterų padėtį – įstatymą dėl kovos su prekyba žmonėmis (2009), leidimą moterims balsuoti (2011), namų ūkių darbuotojų apsaugos ir smurto šeimoje kriminalizavimo įstatymus (2013 ir 2017), teisę kai kurioms moterims suteikti tapatybės korteles (2015), neoficialios globos reikalavimų nutraukimo teisę (2017 m. balandis) ir vieną svarbiausių istorinių įvykių Saudo Arabijos moterų gyvenime – teisės vairuoti suteikimą (2017 m. rugsėjis). Apžvelgus pastarųjų kelių metų padėtį Saudo Arabijoje matoma, kad moterų teisių klausimai pradėti spręsti iš esmės ir juda teigiama linkme. Tačiau būtų klaidinga teigti, kad moterys nebesusiduria su įvairaus masto diskriminacija šeimoje ir visuomenėje. Toliau šiame skyriuje, taip kaip ir Irano atveju, aptarsiu tam tikrus istorinius įvykius lėmusius moterų teisių padėtį Saudo Arabijoje.

Ankstyvieji 1970-ieji žymėjo didelius pasikeitimus Saudo Arabijos istorijoje. Vos prieš kelis dešimtmečius šalyje pradėta naftos gavyba sudarė sąlygas ekonominiam, politiniam ir socialiniam Saudo Arabijos iškilimui. Ekonominis šalies išskilimas sudarė sąlygas studijuoti užsienyje, prisidėjo prie besikeičiančio gyvenimo būdo. Šie pasikeitimai paveikė šalies struktūrą ir visuomenę³⁵. 1979 metais vykusio Irano revoliucija sudarė sąlygas sustiprinti Saudo Arabijos šalies religinę lyderystę³⁶. Dar prieš Irano revoliuciją, išaugusi naftos gavyba Saudo Arabijoje lėmė JAV įtaką šalyje – Dhahrano mieste įsteigta Arabų-Amerikos naftos kompanija ARAMCO (angl. Arabian American Oil Company), šiame mieste taip pat buvo įsikūrę dauguma amerikietišku kompanijų. Amerikiečiai dirbantys naftos srityje atsivežė savo šeimas ir ėmė statyti vakarietiško tipo namus, steigti mokyklas. Tai sudarė sąlygas Saudo Arabijos modernizavimui. Saudo Arabijoje gyvenančios amerikietės propagavo tokį gyvenimo stilių, kuris Saudo Arabijos moterims nebuvo leistinas – apsipirkinėjo, nedengė galvų ir kūno šydais, turėjo teisę vairuoti. Saudo Arabijos moterys neilgai trukus pareiškė norą turėti tokias pat teises kaip ir amerikietės³⁷. Visgi 1979 metais Mekoje įvykęs radikalų islamistų sukilimas kuriam laikui privertė palikti moterų teisių klausimą nuošalyje³⁸. Moterų švietimas buvo kontroliuojamas Religijos departamento iki pat 2002 metų. Tuo tarpu Švietimo ministerija buvo atsakinga už berniukų švietimą.

³⁵ Mai Yamani, *Feminism and Islam: Legal and Literary Perspectives* (New York: New York Press, 1996).

³⁶ Robert Lacey, *The Kingdom: Arabia and the House of Sa'ud* (New York: Harcourt Brace Jovanovich, 1981).

³⁷ Summer Scott Huyette, *Political Adaptation in Saudi Arabia: A Study of the Council of Ministers* (Colorado: Westview Press, 1985).

³⁸ McMillan M.E. (2016) *Mecca: Tuesday, November 20, 1979*. In: *From the First World War to the Arab Spring. Middle East Today*. Palgrave Macmillan, New York. https://doi.org/10.1057/9781137522023_20

Ši segregacija švietimo srityje grįsta religiniais sumetimais – siekiant užtikrinti, kad moterys atliktų savo rolę visuomenėje – taptų geromis žmonėmis ir motinomis. Taip pat buvo siekiama, kad moterys būtų pasiruošę *priimtiniems* darbams, kurie atitinka jų prigimtį – pavyzdžiui, darbui mokykloje, slaugos namuose. Tai sudarė sąlygas visuomenėje paplisti nuomonei, kad moterų ir vyrų rolės yra skirtingos ir nulemtos jų prigimties³⁹.

Saudo Arabijos religinis klimatas lėmė moterų padėtį visuomenėje. Kaip ir Irano atveju šalies valdymo politika remiasi islamo ideologija. Korano tekstai neretai yra interpretuojami pažodžiui, dėl šios priežasties šalyje daugelį metų egzistuoja politika lemianti lyčių segregaciją. Šiuo atveju Saudo Arabijos visuomenėje egzistuoja įsitikinimas, kad moters pagrindinė rolė yra šeimos sergėjimas ir kad jos vaidmuo socialinėje erdvėje atsiskleidžia per buvimą gera žmona vyrui ir motina savo vaikams.

Šių dienų Saudo Arabijos moterys kaip ir visame pasaulyje kovai su lyčių nelygybe pasitelkia socialinius tinklus. Vienas ryškiausias praėjusio amžiaus judėjimų už moterų teises Saudo Arabijoje – Women2Drive, kuris įvyko 2011 metų birželį ir sutapo su masinių protestų banga vykusia Vidurio Rytų ir Šiaurės Afrikos regione, dar kitaip vadinama Arabų pavasariu. Protesto metu Saudo Arabijos moterys turinčios, užsienietiškus vairuotojo pažymėjimus, buvo skatinamos talpinti socialiniuose tinkluose nuotraukas ir video įrašus, kuriuose jos užfiksuotos vairuojančios (Lim 2018, 462). Visgi šis judėjimas sukėlė permainas tik po kelerių metų – 2017 metais, kada pradėta svarstyti panaikinti įstatymą draudžiantį moterims vairuoti. Kitas ne mažiau ryškus judėjimas – *Inside-out abya* prasidėjęs 2018 metais. Judėjimas taip pat vyko socialiniuose tinkluose, tik šiuo atveju Saudo Arabijos moterys talpino nuotraukas, kuriose jos nedėvėjo abajos, taip siekdamos išreikšti protestą prieš daugelį metų privalomą viso kūno dengimą šydu (abaja).

Apibendrinant moterų teisių padėtį Saudo Arabijoje, galima teigti, kad kaip ir Irano atveju moterys yra griežtai ribojamos politinio ir religinio klimato, tačiau pastarasis dešimtmetis rodo ryškias permainas kovoje už moterų teises. Tam galimai įtakos turi globalėjantis pasaulis ir technologijų sparta, kuri sudaro sąlygas kibernetiniam aktyvizmui.

³⁹ Rajkhan S.F *Women in Saudi Arabia Status, Rights, and Limitations*. Master of Arts in Policy studies, 2014

3. Moterų teisių reprezentacija IRNA ir *Al Arabiya* žiniasklaidos priemonėse analizė

Šis darbas orientuotas į Irano ir Saudo Arabijos moterų teisių reprezentaciją šių šalių žiniasklaidos tinklalapiuose. Kadangi tyrime norima apžvelgti kaip Iranas ir Saudo Arabija reprezentuoja save likusiam pasauliui, nuspręsta analizuoti anglakalbę žiniasklaidą. Šiam tikslui pasirinkti analizuoti du žiniasklaidos vienetai – Irano Islamo Respublikos Naujienų Agentūra (trump. IRNA) ir Saudo Arabijos naujienų kanalas *Al Arabiya*. Žiniasklaidos kanalai parinkti jų tinklalapiuose atliekant raktinių žodžių Iran, Saudi Arabia, women, rights paiešką. Apžvelgtas ne vienas medijos kanalas ir įvertintas publikacijų skaičius. Tokiu būdu buvo atrinkti anksčiau minėti medijos kanalai – IRNA ir *Al Arabiya*. Palyginus šias dvi žiniasklaidos priemones buvo įvertinta, kad publikacijų skaičius yra pakankamas tyrimui atlikti.

Taigi į paieškos sistemas buvo suvesti raktiniai žodžiai women rights, Iran, Saudi Arabia. Apibrėžtas tyrimo laikotarpis nuo 2017 m. sausio iki 2020 m. gruodžio. Tyrimo laikotarpio pasirinkimas grindžiamas tuo, kad pastarieji metai žymi didelį aktyvizmą moterų teisių srityje tiek Irane, tiek Saudo Arabijoje. Kaip jau minėta anksčiau, Irane suaktyvėjo judėjimai prieš privalomą hidžabo nešiojimą, o Saudo Arabija suteikė moterims teisę vairuoti. Tyrime iš viso bus analizuojami 266 straipsniai: 107 – rasti Islamo Respublikos Naujienų Agentūros puslapyje ir 159 naujienų kanale *Al Arabiya*.

Darbe pasirinkta derinti kiekybinės ir kokybinės turinio analizės būdus. Kiekybinis turinio analizės metodas padės susisteminti surinktą informaciją, tokiu būdu randant dažniausiai pasikartojančias temas ir iš jų kylančias kategorijas. Toliau nagrinėjant pasikartojimo dažnį bus galima atskleisti į ką medija atkreipia didžiausią dėmesį - kokios temos yra dažniausiai skelbiamos, ką medija nori parodyti visuomenei ir kas sulaukia mažiausiai dėmesio.

Atlikus kiekybinę analizę straipsniai ir jų temos bus tiriamos kokybiniu būdu taikant kokybinę turinio analizę. Nagrinėjant tekstus selektyviai pasitelkiami ir kritinės diskurso analizės elementai aptariant politinį, socialinį, istorinį kontekstus, kuriuose aprašomos moterų teisės. Planuojama tirti, kokie dažniausiai pasitaikantys epitetai apibūdinantys moterų teises dominuoja straipsnių antraštėse ir pačiuose straipsniuose. Taip pat bus apžvelgiama, kaip yra aprašomos moterų teisės – kam skiriamas didžiausias dėmesys. Straipsnių analizėje bus remtasi rėmų, socialinio

konstrukcionizmo ir feministinėmis lyčių teorijomis. Galiausiai bus atskleista, kaip žiniasklaida vertina moterų teisių pasikeitimus – ar tai priimama kaip teigiamos iniciatyvos ar visgi tam yra priskiriama neigiama konotacija? Ar Irano ir Saudo Arabijos medijos skelbia visas savo naujienas susijusias su moterų teisėmis?

Pabaigoje siekiant atskleisti šalių savireprezentacijos skirtumus ir panašumus bus atliekama lyginamoji tyrimo rezultatų analizė.

Islamo respublikos naujienų agentūra (angl. Islam Republic News Agency) yra vienas iš pagrindinių trijų anglų kalba leidžiamų naujienų portalų Irane. IRNA įsteigta 1934 metais Irano užsienio reikalų ministerijos. Pirminis IRNA pavadinimas buvo Pars News Agency, kuris po 1979 metų revoliucijos buvo pakeistas į dabartinį. IRNA yra Irano valdžios kontroliuojama naujienų agentūra turinti 60 redakcijų Irane ir daugiau nei 30 kitų pasaulio valstybių. Naujienos skelbiamos persų, anglų, arabų, rusų, kinų, prancūzų, ispanų, turkų, serbų ir kroatų kalbomis. IRNA leidžia septynis dienraščius ir periodinius leidinius. Taigi pasiekama ypač didelė auditorija. Naujienų agentūra orientuota į Islamo Respublikos nacionalinius interesus ir islamo kultūros propagavimą. Skelbiamos naujienos apima politiką, ekonomiką, sportą, kultūrą, socialinę sferą⁴⁰.

Al Arabiya yra tarptautinis naujienų kanalas, įkurtas 2003 metais. Jo centrinė būstinė yra Rijade (Saudo Arabija). Kanalas rengia naujienas politikos, verslo, gyvenimo būdo, mokslo, sporto srityse, publikuojama dokumentika. *Al Arabiya* apima Persijos įlankos regioną, Vidurio Rytus, Pietryčių Aziją, Šiaurės Afriką, Europą, Ameriką ir Australiją. Naujienos yra prieinamos arabų, anglų, urdų ir persų kalbomis⁴¹. *Al Arabiya* propaguoja arabų modernizmą ir yra orientuota į plačią auditoriją, naujienas aktualias arabams ir likusiam pasauliui.

Tolimesniuose skyriuose bus analizuojama IRNA ir *Al Arabiya* naujienų portaluose atrinkti žurnalistiniai straipsniai apžvelgiantys moterų teisių klausimus. Straipsniai bus analizuojami pasitelkiant rėmų ir socialinio konstrukcionizmo teorijas, taip pat bus remiamasi feministinėmis lyčių teorijomis.

3.1 Irano ir Saudo Arabijos moterų teisių reprezentacijos IRNA ir *Al Arabiya* naujienų portaluose kiekybinė analizė

⁴⁰ https://iranchamber.com/media/articles/islamic_republic_news_agency.php (žiūrėta 2021.04.20)

⁴¹ <http://www.allied-media.com/ARABTV/AlarabiyaHIST.htm> (žiūrėta 2021.04.20)

Atliekant kiekybinę turinio analizę iš naujienų kanalų IRNA ir *Al Arabiya* nuo 2017 metų sausio iki 2020 metų gruodžio mėnesio atrinkti 266 straipsniai: 107 Islamo Respublikos Agentūros puslapyje (IRNA) ir 159 naujienų kanale *Al Arabiya*. Į paieškos sistemas suvesti raktiniai žodžiai women, rights, Iran, Saudi Arabia. Vėliau siekiant papildyti turimus duomenis ieškota women movements, hijab, abaya. Visų pirma pasirinkta apžvelgti, kuriais metais žurnalistai kreipė daugiausia dėmesio moterų teisių tematikai. Vėlesnėje analizėje bus siekiama nustatyti, kokie įvykiai galėjo daryti įtaką išaugusiam publikacijų skaičiui. Tolimesniame etape bus išskirtos pagrindinės straipsnių antraštėse minimos temos. Tokiu būdu siekiama išsiaiškinti, į kur labiausiai kryo žiniasklaidos dėmesys, kokiam diskurse minimos moterų teisės.

Apžvelgus 2017-2020 metais IRNA publikuotus straipsnius pastebėta, kad daugiausia dėmesio moterų teisių tematikai skirta 2017 ir 2019 metais (atitinkamai 30 ir 29 straipsniai), mažiausiai – 2018 (21 straipsnis) ir 2020 metais (27 straipsniai). Žemiau esančioje lentelėje išskirtos trys pagrindinės tyrimo metu išryškėjusios kategorijos:

Lentelė 1. IRNA išryškėjusios kategorijos.

Metai	Politika	Sportas	Sveikata
2017	26	1	
2018	18	3	
2019	18	7	1
2020	18	2	9

Politikos kategoriją pasirinkta išskirti į dvi dalis – vidaus ir užsienio. Pastebėta, kad daugiausia žurnalistų dėmesio susilaukė užsienio politika. Šioje vietoje išskiriama bendradarbiavimas su užsienio valstybėmis moterų teisių srityje Azijos ir Europos regione. Tuo tarp JAV vaidmuo Irano moterų teisių tematikoje yra pateikiama per neigiamas konotacijas – 2019-2020 metais JAV kritikuota dėl sankcijų Iranui, kurios neigiamai veikia moterų padėtį Irano visuomenėje. Taip pat keletą kartų kritikuota neigiama Vakarų įtaka moterų teisėms, visgi straipsnių šia tema būta nedaug, todėl negalima teigti, kad vyrauja pasikartojimai. Taip pat svarbu paminėti, kad 2018-2020 metais Iranas susilaukė didesnės Jungtinių Tautų kritikos nukreiptos į smurto prieš

moteris problemos ir vis dar egzistuojančios didelės perskyros lyčių lygybės srityje. 2020 metai parodė tam tikrą medijos proveržį moterų sveikatos srityje, tačiau tai labiau sietina su užsienio įtaka. Jungtinių Tautų kritika Iranui – kalbėta apie moterų genitalijų žalojimą (angl. female genital mutilation, trump. FGM) ir pasaulinę COVID-19 pandemiją.

Tyrinėjant *Al Arabiya* naujienų kanalą rasta žymiai daugiau straipsnių aprašančių moterų teisių padėties kaitą. Tam įtakos turėjo pastarųjų kelių metų tam tikri reikšmingi įstatymų pakeitimai, tokie kaip teisė moterims vairuoti, keliauti be globėjo leidimo ir dirbti. Šie įstatymų pakeitimai atsispindėjo ir žurnalistų pateikiamose straipsnių antraštėse. Atkreiptas dėmesys, kad lyginant su Iranu, Saudo Arabija per pastaruosius kelis metus padarė žymiai didesnę proveržį moterų teisių srityje, tačiau svarbu paminėti ir tai, kad Saudo Arabija iki tol turėjo žymiai daugiau suvaržymų moterims nei Iranas. Teisė vairuoti moterims *Al Arabiya* kanale išskirta kaip viena labiausiai aptarinėjamų temų. Žemiau pateikta lentelė su kategorijomis:

Lentelė 2. *Al Arabiya* išryškėjusios kategorijos.

Metai	Politika	Įstatymų pakeitimai/teisė	Sportas
2017	6	25	5
2018	4	40	9
2019	3	13	1
2020	15	15	8

Nustatyta, kad 2017-2018 metai gali būti laikomi vienais reikšmingiausių moterų teisių srityje. Šiais metais Saudo Arabijos moterys įgijo teisę dirbti ir keliauti be vyro globėjo. 2017 metų pabaigoje pradėtas svarstyti ir 2018 metų pradžioje priimtas įstatymas leidžiantis moterims vairuoti. Aptariant moterų naujai įgytas teises 2017 metai žymėjo moterims suteiktą teisę globoti vaikus net po skyrybų, visgi ši tema nebuvo plačiai plėtota, rastas tik vienas straipsnis šia tema. Pastebėta, kad Saudo Arabija suteikė moterims savarankiškumo laisvę derinant netgi kelias sritis – teisę dirbti, vairuoti ir keliauti vienoms. Tai, anot *Al Arabiya*, padarė teigiamą įtaką ekonomikai.

Kalbant apie politiką galima pastebėti, kad priešingai nei Irano atveju, Saudo Arabija turi labai nežymų skirtumą aptariant vidaus ir užsienio politiką. Taip pat pastebėtas geresnis santykis su Amerika. Bendradarbiavimas su užsienio valstybėmis pasireiškia per dalyvavimą politiniuose suvažiavimuose. Kalbant apie sporto kategoriją svarbu pabrėžti, kad dauguma straipsnių skelbia apie moterų įtraukimo ir dalyvavimo pirmus kartus. Pavyzdžiui, suteikta teisė dalyvauti kaip žiūrovėms sporto varžybose, taip pat pačioms užsiimti tam tikromis sporto šakomis.

Aptariant IRNA ir *Al Arabiya* naujienų kanalų kiekybinę analizę pastebėta, kad nepaisant šalių siekio parodyti gerėjančias moterų teisių sąlygas pasigendama reprezentacijos tam tikrose srityse. Pavyzdžiui, sveikatos tema yra paliesta labai menkai – Irano atveju IRNA iš šalies pozicijos faktiškai nenagrinėja moterų sveikatos temos, aptariama tik anksčiau minėta Jungtinių Tautų kritika. Saudo Arabijos atveju rasti tik du straipsniai. Reprezentacijos stoka rodo, kad naujienų kanalai ignoruoja šalių vidaus sveikatos problemas, su kuriomis susiduria moterys. Taip pat nėra linkę įvertinti COVID-19 pandemijos įtakos moterų padėčiai. Naujienų kanalai taip pat ignoravo pastaraisiais metais vykusius socialinius judėjimus. Irano atveju nerasta straipsnių, kurie aptartų 2017-2019 metais vykusius judėjimus prieš privalomą hidžabo nešiojimą. Rasti tik keli straipsniai kritikuojantys užsienio šalių siekį neleisti nešioti hidžabo jų šalyse. Saudo Arabijos atveju *Al Arabiya* naujienų kanalas taip pat neaptarė protesto prieš privalomą abajos nešiojimą. Medijos dėmesys abiejų šalių atveju buvo išskirtinai nukreiptas į planuojamas ar jau suteiktas teises ir laisves, tačiau neaptarti moterų judėjimai, protestai.

3.2 Irano ir Saudo Arabijos moterų teisių reprezentacijos IRNA ir *Al Arabiya* naujienų kanaluose kokybinė analizė

Remiantis prieš tai atlikta kiekybine turinio analize išskirtos daugiausia pasikartojančios temos, kurios šioje darbo dalyje bus nagrinėjamos remiantis kritinės diskurso analizės elementais. Anot A. Tereškino pofeministinėms žiniasklaidos studijoms vertingesnė atrodo diskurso analizė, kuri koncentruojasi ne ties įvaizdžiu, bet ties reikšme ir jos konstravimo mechanizmais (2004, 75). Toliau pateiktos kategorijos bus išanalizuotos remiantis socialinio konstrukcionizmo, rėmų. Taip pat bus naudojamos ir feminizmo įžvalgos. Šiame darbe nagrinėti žurnalistiniai straipsniai pateikiami prieduose.

3.3 IRNA

Kaip jau minėta kiekybinės analizės dalyje, Islamo Respublikos naujienu agentūra (IRNA) reprezentuodama moterų teisių tematiką didžiausią dėmesį skyrė užsienio politikai, tai yra bendradarbiavimu su kitomis šalimis moterų teisių srityje. Tai atsiskleidžia straipsnių pavadinimuose, kuriuose minimos tiltų tiesimo, bendradarbiavimo sąvokos, siekis įgalinti moteris. Pastebima, kad straipsnių antraštėse moterys minimos kaip atsakingos už taikos užtikrinimą. Kaip pavyzdys straipsnių antraštėse minimos tokios frazės, kaip – „moterys vaidina didelę rolę užtikrinant globalią taiką“, „moterų įgalinimas reikalingas taikos užtikrinimui“. Tuo tarpu JAV straipsniuose minima kaip šalis trukdanti tai pasiekti – „JAV vienašališkumas silpnina konstruktyvų moterų vaidmenį taikos ir saugumo atžvilgiu“ (angl. US unilateralism weakens women's constructive role in peace, security) Taip pat savo sankcijomis ribojanti moterų teises Irane – „JAV sankcijos yra nukreiptos į Irano moterų, vaikų ir žmogaus teises“ (angl. US sanctions target Iranian women, children's human rights). Žiniasklaidos dėmesys aprašant JAV sankcijas Iranui formuoja rėmą, apibrėžiantį, kad Amerika turi būti laikoma priešė, nukreipiant dėmesį nuo tikrųjų faktų, kodėl buvo nuspręsta taikyti sankcijas Iranui. Tuo tarpu anksčiau minėtas straipsniuose atsiskleidžiantis taikos diskursas rodo būtent Irano kultūros lemiamą įtaką, kada moterims priskiriamos tam tikros lyčių rolės, dažniausiai lemiamos religinių įsitikinimų. Analizuojant straipsnių antraštes matoma, kad JAV yra stipriai kritikuojama, kai tuo tarpu bendradarbiavimas su Azijos regiono šalimis, tokiomis kaip Kinija, Pakistanas, Japonija ar Europos šalimis (Vokietija, Belgija) yra vertinamas kaip teigiamas žingsnis moterų teisių srityje. Remiantis E. Goffman rėmų teorijos įžvalgomis, galima teigti, kad žurnalistai linkę naudoti vadinamąjį socialinį rėmą, kuris yra konstruojamas priklausomai nuo socialinių interakcijų. Šiuo atveju istoriškai tai gali būti siejama su Irane įgyvendinta Islamo revoliucija, kuri įvyko būtent dėl Irano siekio pasipriešinti JAV primetamai modernizacijos politikai, kuri didele dalimi buvo susijusi su siekiu primesti vakarietiškojį feminizmą. Dėl šios priežasties neigiamos konotacijos JAV atžvilgiu yra išlikę iki šių dienų, tai būtent ir atsispindi Irano valdžios kontroliuojamoje IRNA. Remiantis šiomis įžvalgomis galima paaiškinti, kodėl IRNA žurnalistai minėdami JAV auditorijai siekia parodyti, kad ši šalis yra kalta dėl moterų teisių padėties Irane. Šiuo atveju žurnalistai bando nukreipti dėmesį nuo fakto, kad Iranas sulaukė JAV sankcijų dėl tam tikrų politinių priežasčių. Vietoje to pabrėžiama,

kokia šių sankcijų įtaka Irano moterims. Taigi tokiu būdu, anot R.M Entman (1993, 55), žiniasklaida pateikia moralinį įvykio vertinimą.

Užsienio politikoje Irano moterys vaizduojamos esančios tarptautinių reitingų viršuje – antraštės skelbia, kad moterys džiaugiasi geriausiu statusu regione – „Irano moterys džiaugiasi geriausiu statusu regione“ (angl. Iranian women enjoy best status in region), yra apdovanojamos už nuopelnus – „Garsi Irano režisierė gaus HUM moterų lyderių apdovanojimą“ (angl. Prominent Iranian director to receive HUM Women Leaders Award). Aptariant vidaus politiką straipsniai taip pat skelbia apie žymų moterų teisių gerėjimą Irane ir valdžios vaidmenį to siekiant. Visgi apžvelgiant mažiau dėmesio sulaukusią kategoriją *mokslas* pastebima, kad Irano moterų teisių tema mokslo srityje yra faktiškai neaptariama⁴². Tai rodo ir *sveikatos sistemas* kategorija, kurioje aptiktas tik vienas straipsnis pasakojantis apie mažėjantį moterų ir vaikų mirtingumą Irane. Visi kiti straipsniai yra nukreipti į pasaulines moterų teisių problemas sveikatos srityje.

Sporto kategorija šiuo atveju atskleidžia tam tikrą moterų teisių gerėjimą, kaip rodo straipsnių antraštės minimas progresas – moterys po daugelio metų pertraukos įleistos į stadionus stebėti rungtynių, taip pat minimi sportininkų pasiekimai tam tikrose sporto šakose. Visgi straipsnių turinys atskleidžia, jog prieš įleidžiant moteris į stadionus yra ruošiamasi atskirti tam tikras zonas skirtas moterims, siekiant užtikrinti saugumą ir moralines normas. Taip pat sporto rungtynių stebėjimas yra labiau orientuotas į šeimas, su kuriomis moterys gali stebėti rungtynes. Tai iš esmės tik iš dalies įteisina moterų lygybę.

Remiantis McQuail žiniasklaidos galios tipais galima teigti, kad IRNA žurnalistai pateikdami *informaciją* apie gerėjančią Irano moterų padėtį atkreipia *dėmesį* ir *įtikina* auditoriją, kad moterų teisių atžvilgiu Iranas yra ženkliai pasistūmėjęs į priekį. Taip sukonstruojama realybė, kuri neatitinka *tikrovės*. Šiuo atveju McQuail aptartas žiniasklaidos *veiksmo stimuliavimo* tipas, reiškiantis tam tikrą visuomenės atsaką į skleidžiamą *informaciją* nepasireiškia, kadangi visuomenė yra *įtikinta*, gerėjančia moterų teisių padėtimi. Apibendrinus pateiktus straipsnius pastebėta, kad IRNA moterų teisių reprezentacija labiausiai atsispindi užsienio politikoje. Žurnalistai sistemingai skelbia bendradarbiavimą su užsienio valstybėmis moterų teisių srityje. Tuo tarpu straipsnių aptariančių vidaus politiką moterų teisių srityje yra bene perpus mažiau.

⁴² dėl šios priežasties ši kategorija neaptarta kiekybinės analizės metu ir neįtraukta į lentelę

Moterų teisių klausimai straipsniuose atsiskleidžia per religinę retoriką – pabrėžiama, kad siekiant lygybės principų verta atkreipti dėmesį į kultūrinį ir religinį Irano šalies savitumą. Skelbiami straipsniai parodė, kad moterų teisės yra apibrėžiamos plačiaja prasme – vadinamos sveikatos priežiūros, teisės, darbo sritys, kuriose numatoma siekti lyčių lygybės principų, tačiau pasigendama pačių moterų balso. Kaip jau aptarta kiekybinės analizės dalyje, IRNA ignoruoja 2017-2019 metais vykusį judėjimą prieš privalomą hidžabo nešiojimą, nepaminėti jokie judėjimai moterų teisių srityje. Nagrinėjant IRNA pritrūko pasikartojančių temų, kurios leistų išskaidyti vyraujančias temas į smulkesnes potemes. Todėl šioje tyrimo dalyje apžvelgtos bendros temos (kategorijos), kurios buvo rastos atliekant IRNA naujienų tinklalapio analizę.

3.4 AL ARABIYA

Kaip atskleidė anksčiau pateikta kiekybinė analizė, daugiausia *Al Arabiya* spausdintų straipsnių apėmė įstatymų pakeitimus moterų teisių srityje. Straipsnių gausa sudarė galimybę temas išskirti į potemes, tokiu būdu atkleidžiant, kokiems įstatymų pakeitimams žiniasklaida skyrė daugiausia dėmesio.

Įstatymų pakeitimų kategorijoje atlikus analizę buvo išskirtos dvi subkategorijos – teisė vairuoti ir keliavimas be vyro globėjo ir jo sutikimo. Apžvelgus 2017-2020 metų duomenis pastebėta, kad moterų teisė vairuoti labiausiai aptarinėjama 2017 metais –, tai buvo pirmieji metai, kada pradėta kalbėti apie įstatymo pakeitimą, kuris sudarytų sąlygas moterims įgyti vairuotojo pažymėjimą ir dalyvauti viešajame eisme. Straipsnių antraštėse atsispindi teigiamas diskursas, kuriame teisės vairuoti suteikimas minimas kaip naujos eros pradžia, svarbiausias amžiaus įvykis, moterų įgalinimas, Saudo Arabijos laimėjimas. Kitų straipsnių antraštės skelbia pasiruošimą įstatymo pakeitimui – vairavimo mokyklų moterims atidarymą ir kitus paruošiamuosius darbus. Straipsniuose taip pat minimi istoriniai 1990-ieji, kada buvo bandyta iškovoti moterų teisę vairuoti. Teisės vairuoti moterims suteikimas aptariamasis ir kaip būtinybė siekiant įtvirtinti moterų saugumą – aptariami atvejai, kada moterys buvo užpultos juos vežančių vairuotojų, o to, anot žurnalistų būtų galima išvengti, jei moterys įgytų teisę vairuoti pačios. Straipsniuose taip pat atsispindi neigiama retorika, nukreipta į užsienio valstybes – teigiama, kad būtent dėl esamų moterų suvaržymų teisės vairuoti srityje Saudo Arabijos valstybė yra menkinama ir vaizduojama kaip atsilikusi. Neigiama retorika skirta ir moterų teisių aktyvistėms, kurių kova už moterų teisę vairuoti

apibūdinama kaip žalinga, o Saudo Arabijos valdžios sprendimai, anot žurnalistų, ir be protestų buvo nukreipti į moterų teisių gerinimą.

Kita subkategorija įstatymų pakeitimo kategorijoje – suteikta teisė moterims keliauti vienoms – be vyro globėjo sutikimo. Kaip ir teisės vairuoti suteikimo atveju šis įstatymo pakeitimas apibūdinamas labai panašiai – nauja era, istorinis įvykis. Straipsniai aptaria toliau atsirasiančius įstatyminius pakeitimus, kurie įtvirtins moterų teisę keliauti vienoms.

Aptariant užsienio politiką, priešingai nei Irano atveju, pastebėti geresni santykiai su JAV – tai rodo straipsnių antraštės, kuriose skelbiama apie buvusio JAV prezidento D. Trumpo dukros ir žmonos pasisakymus apie gerėjančią moterų padėtį Saudo Arabijoje, taip pat Saudo Arabijos moterų atstovės pasirodymas Vašingtone esančioje ambasadoje. Taip pat matomas bendradarbiavimas su Europos regiono šalimis. Kaip ir Irano atveju, *Al Arabiya* skelbia laimėjimus moterų teisių srityje pasauliniu mastu. Tačiau priešingai nei Irano atveju, dėl paskutiniaisiais metais įvykdytų įstatymų pakeitimų, Saudo Arabija rodo didesnę progresą moterų teisių srityje. Kalbant apie vidaus politiką straipsnių antraštėse pristatomos moterys, kurios yra sietinos su gerėjančia moterų padėtimi Saudo Arabijoje, kaip pavyzdys – „Pirmoji Saudo Arabijos atstovė spaudai: Saudo Arabijos moterų padėtis toliau keisis“ (angl. First Saudi spokeswoman: Status of Saudi women will continue to evolve). Saudo Arabijos vidaus politika atsispindi straipsniuose, aptariančiuose moterų teisių pasikeitimus įstatyminėje bazėje – aptariama leidimas vairuoti, keliauti vienoms, sportuoti ir dalyvauti sporto renginiuose. Taip pat pakeistas minimalus merginų santuokinis amžius ir suteikta teisė dirbti. Absoliuti dauguma straipsnių moterų teisių padėties gerinimą apibūdina kaip naudą ekonomikai ir geresnę įvaizdį likusių šalių atžvilgiu. Straipsniuose tiek vyrų, tiek moterų pasisakymai moterų teisių gerėjimą apibūdina kaip moterų įgalinimą ir teigiamus pokyčius.

Sporto srityje spaudos antraštės kaip ir Irano atveju skelbia, kad moterims suteikiama teisė stebėti sporto rungtynes stadionuose. Tai atsiskleidė kaip vienas pagrindinių žiniasklaidos kanale minimų diskursų sporto srityje. Analizė parodė, kad dažniausiai antraštėse minimi pirmi kartai – pirmą kartą moterims atverti stadionai, pirmas moterų boulingo čempionatas, pirma moterų futbolo lyga, pirmosios moterų krepšinio rungtynės, pradėtas fizinis ugdymas mokyklose mergaitėms. Moterims suteiktos teisės sporto srityje kaip ir vairavimo ir keliavimo vienoms atveju apibūdinamos kaip nauja era, naujas Saudo Arabijos veidas, moterų įgalinimas, Saudo

Arabijos modernybė. Nagrinėjant straipsnių turinį interviu su žurnalistais moterys teigė pagaliau besijaučiančios *tikromis Saudo Arabijos pilietėmis*. Straipsniuose apie moterų teises sporto srityje neretai užsimenama apie religingą, konservatyvią Saudo Arabijos kultūrą, kurioje daugelį metų moterų sportas suvokiamas kaip *nedoras užsiėmimas*. Sporto srityje moterų teisių klausimas nebuvo išspręstas iš esmės – pavyzdžiui, straipsniai aprašantys moterų dalyvavimą sporto varžybose žiūrovių vaidmenyje atskleidė kultūrinę priešpriešą – stadionuose atverti įėjimai vyrams ir moterims. Taip pat įrengtos poilsio, rūkymo, meldimosi zonos išskirtinai moterims, o bendra sporto sirgalių publika padalinta į vienišų vyrų ir šeimų zonas (šiuo atveju moterys gali stebėti rungtynes tik būdamos šeimos zonoje). Tai rodo vis dar vyraujančią lyčių segregaciją, kuria remiantis Saudo Arabijos valdžia suteikia moterims teises su tam tikrais anksčiau minėtais apribojimais. Viename iš straipsnių žurnalistas teigia, kad šių dienų Saudo Arabija daugiau negali stovėti vietoje ir privalo keistis ir judėti į priekį, tačiau pabrėžiama, kad vis dar atsiranda žmonių, kurie teigia, kad priešinasi pokyčiams remdamiesi religija ar kultūra nors, iš tikro tai yra labiau socialinis-psichologinis neigimas. Jis giria Saudo Arabijos valdžią, kuri suteikė moterims daugiau laisvės ir tuo pačiu kritikuoja Vakarų požiūrį, esą, *pagaliau Saudo Arabija žengia į XXI amžių*. Taip pat kritikuojamas ekstremistų požiūris, kurie gąsdino visuomenę teikdami, kad teisių moterims suteikimas gali reikšti socialinių ir religinių vertybių žlugimą, tačiau anot žurnalisto, jokios vertybės ir moralinės normos nebuvo pažeistos. Šiuo atveju tai įrodo anksčiau minėtą lyčių segregaciją sporto stadionuose.

Apibendrinant moterų reprezentaciją *Al Arabiya* pastebėta, kad straipsnių antraštėse ir pačiuose straipsniuose girdimas pačių moterų balsas – straipsniuose apklaustos moterys, kurių klausama, ką jos pačios galvoja apie naujai įteisintas teises ir laisves, taip pat skelbiami moterų politikų pasisakymai. Straipsniuose vyraujantis modernybės diskursas – moterų teisės prilyginamos visos Saudo Arabijos modernybei, pažangai. Žurnalistai kritikuoja ir tuo pačiu lyginasi su Vakarų kultūra, tačiau anksčiau minėta lyčių segregacija atskleidžia, kad Saudo Arabijos valstybė vis dar remiasi religinėmis dogmomis, o tuo tarpu religiniai ekstremistai moterų įgalinimą mato kaip moralės ir dorovės pažeidimus, kurie yra priešprieša, nesuderinama su Saudo Arabijos kultūra. Daugumoje straipsnių atsiskleidžia religijos dominavimas visuomenėje, kalbant apie moterų teises yra pabrėžiama, kad pokyčiai neturėtų trukdyti kultūriniam ir religiniam šalies klimatui. Žurnalistai įremina moterų teises aprašančius straipsnius naudodami skambias antraštes, kurios kaip, ne kartą minėta anksčiau pabrėžia Saudo

Arabijos modernybę. Remiantis rėmų teorija, *Al Arabiya* žurnalistai formuoja socialinį rėmą, kuris, anot Goffman yra veikiamas socialinių institucijų. Šiuo atveju medijos institucija, naujienų kanalas *Al Arabiya*, atkreipia auditorijos dėmesį į moterų teisių kaitą pabrėžiant Saudo Arabijos valdžios indėlį ir kritikuoju moterų teisių aktyvistus ir užsienio šalis, kurios Saudo Arabijos moterų suvaržymus vertina kaip šalies atsilikimą. Kaip ir IRNA atveju, žurnalistai pateikia moralinį vertinimą grindžiamą kai kurių ekstremistų teiginiais – esą moterų teisių kaita gali sužlugdyti islamo visuomenę. Visgi žurnalistai tokį ekstremistų požiūrį bando paneigti argumentuodami, kad teisės moterims suteikiamos nepažeidžiant religinių įsitikinimų. Šioje vietoje matomas dominuojantis religinis lyčių segregacijos diskursas, kuris remiantis islamiškuoju feminizmu gali būti aiškinamas per radikalų ir klaidingą Korano interpretavimą, kada lyčių vaidmenys yra griežtai paremti vaidmenų pasiskirstymu šeimoje ir visuomenėje.

IŠVADOS

Istoriškai Irano ir Saudo Arabijos moterų klausimai buvo veikiami įvairių politinių jėgų ir režimų. Prie to prisidėjo tiek vietinių valdžių atstovai (daugiausia politiniai lyderiai), tiek užsienio šalys. Šiuo atveju tiek Irane, tiek Saudo Arabijoje bene didžiausią įtaką šalių socialiniam, politiniam ir ekonominiam klimatui darė JAV. Abiejų šalių atveju JAV padarė įtaką moterų gyvenimo modernizacijai primetant vakarietišką modelį. Irano atveju tai išaugo į pasipriešinimą – 1979 metų revoliuciją, kurios pasekmės JAV ir Irano santykiams jaučiamos iki šių dienų. Tuo tarpu Saudo Arabijoje nors vakarietiškos normos ir nebuvo sėkmingai perimtos, tai iš esmės nepablogino JAV ir Saudo Arabijos santykių. Abi šalys moterų teisių srityje pasižymi kaip vienos iš konservatyviausių Vidurio Rytų regione – šalių įstatymuose ir kasdieniame gyvenime pabrėžiama lyčių segregacija, kuri remiantis tam tikromis selektyviomis Korano interpretacijomis yra argumentuojamos religinėmis dogmomis. Dėl šios priežasties šalyse yra fiksuojama didelė lyčių nelygybė, kuri yra kritikuojama Jungtinių Tautų.

Visgi tyrimas atskleidė, kad šių dienų moterų teisių kaita Irane ir Saudo Arabijoje, žiniasklaidos pranešimuose yra vaizduojama ir per islamiškojo feminizmo perspektyvą – siekiama susigrąžinti Korane aprašomą lyčių lygybę. Pastebėta, kad straipsniuose vyrauja priešprieša tarp religinių islamo ekstremistų ir islamiškojo

feminizmo pasekėjų. Nors dauguma straipsnių moterų teisių gerėjimą laiko Irano ir Saudo Arabijos šalių laimėjimu, vis dar vyrauja nuomonė, kad viešose erdvėse, institucijose turi būti laikomasi lyčių segregacijos, o kai kurių teisių moterims suteikimas (pavyzdžiui leidimas sportuoti) laikomas amoraliu.

Žiniasklaidos vaidmuo aprašant moterų teises yra daugialypis. Žurnalistai linkę formuoti auditorijos nuomonę ir pateikti moterų teisių klausimus per tam tikrus iš anksto suformuotus rėmus. Tuo tarpu aptariant Vidurio Rytų moterų reprezentaciją Vakarų medija linkusi stereotipizuoti moteris jas aprašant kaip aukas, įkalintas kultūrinių ir religinių normų gniaužtuose. Taigi moterų ir jų teisių reprezentavimas yra problematiškas, kadangi yra nuolatos socialiai konstruojamas suteikiant naujas reikšmes ir pateikiant tam tikrą požiūrio tašką skaitytojams. Visgi žiniasklaidos vaidmuo taip pat gali būti naudingas – dėka skleidžiamos informacijos moterys yra įgalinamos skleisti žinią ir informuoti visuomenę, tuo pačiu įpareigojant ją imtis veiksmų.

IRNA ir *Al Arabiya* žiniasklaidos kanalų analizė atskleidė, kad Irano ir Saudo Arabijos šalių medija yra linkusi konstruoti teigiamą moterų teisių įvaizdį ir demonstruoti savo pažangą pasauliniu lygmeniu. Irano atveju pastebėta mažai konkrečių pasikeitimų moterų teisių srityje – straipsniai atskleidė tik bendras tendencijas apie siekiamą lyčių lygybę, kai tuo tarpu Saudo Arabijos atveju pakeistas ne vienas įstatymas, suteikiantis teisių ir laisvių moterims. Abiejų šalių atveju straipsniuose vyravo religinis ir kultūrinis diskursas, teigiant, kad moterų teisių pakeitimai neturi prieštarauti islamo ideologijai. Nerasta straipsnių, kurie aptartų pastaraisiais metais vykusius judėjimus už moterų teises, taip pat rasta mažai kritikos moterų teisių pažeidimų atžvilgiu. Tai atspindėjo tik keli Jungtinių Tautų pranešimai. Apskritai abi šalys pabrėžė didelį bendradarbiavimą su užsienio šalimis. Šiuo atveju Iranas labiau linkęs bendradarbiauti su Azijos regiono šalimis ir Europa, o Saudo Arabija – su Europa ir JAV.

Tyrimo rezultatai atskleidė, kad Saudo Arabija pastaraisiais metais įvykdė reikšmingus pasikeitimus moterų teisių srityje. Reprerentacijos prasme straipsniuose atskleidė politikų, pačių moterų ir žurnalistų nuomones apie įstatymų pakeitimus. Taip pat buvo detaliam aprašoma, jog moterys tampa įgalintomis įgydamos lygias teises su vyrais, kas daro Saudo Arabijos šalį modernia ir pažengusia teik vietiniu, tiek pasauliniu lygmeniu. Tuo tarpu Irano atveju, kaip minėta anksčiau, moterų teisės buvo reprezentuojamos tik plačiąja prasme, daugiausia matoma politikų nuomonės. Moterų

teisių kaita Irane siejama su taikos pasaulyje įtvirtinimu ir geresniu šalies įvaizdžiu pasaulyje.

Remiantis rėmų teorija, buvo atskleista, kad naudojant raktinius žodžius, IRNA ir *Al Arabiya* žurnalistai formavo antraštes, atkreipiančias auditorijos dėmesį ir sudarančias nuomonę apie gerėjančią moterų padėtį Irane ir Saudo Arabijoje. Siekiant parodyti visuomenei, kad moterų teisių gerėjimas yra naudingas, straipsnių antraštėse ir pačiuose straipsniuose naudota atitinkama retorika. Pavyzdžiui, Irano atveju žurnalistai aprašydami moterų teisių klausimus, naudojo reikšminius žodžius, kurie moteris apibūdino kaip taikos nešėjas. Šiuo atveju, moterys net įgijusios tam tikrų laisvių ir teisių, žurnalistų požiūriu, įprasmina tradicinę lyties rolę Irano visuomenėje. Tuo tarpu Saudo Arabijos atveju, žurnalistai moterų teisių kaitą šalyje konstravo pasitelkiant modernizmo rėmą, kada moterų įgalinimas buvo siejamas su Saudo Arabijos modernizacija.

REKOMENDACIJOS

Atlikus žiniasklaidos portalų IRNA ir *Al Arabiya* analizę buvo prieita prie išvados, kad žinios apie moterų teisių padėtį Irane ir Saudo Arabijoje yra socialiai konstruojamos pasitelkiant daugiausia religinį ir kultūrinį diskursus. Taip pat pastebėta, kad žurnalistai linkę pagražinti bendrą situaciją apie moterų teisių kaitą minėtose šalyse, taip išreiškiant palankumą vietinių valdžių sprendimams, ir moterų teisių klausimus apibrėžiant absoliučiai kaip valdžios suteiktą malonę. Siekiant atskleisti platesnį moterų teisių kontekstą šiose šalyse, į tyrimą būtų verta įtraukti nevyriausybinių organizacijų pateikiamą informaciją. Tokiu būdu tyrimą galima būtų pakreipti platesne linkme ir atskleisti kokia informacija apie moterų teisių padėtį šalyse yra slepiama, nepublikuojama.

Literatūra

1. Abu-Lughod, Lila, 2001. „"Orientalism" and Middle East Feminist Studies“, *Feminist Studies*, Vol. 27(1), 101-113
2. Agarwal Nitin, Lim Merlyna, Wigand Rolf T., 2012. „Online Collective Action and the Role of Social Media in Mobilizing Opinions: A Case Study on Women's Right-to-Drive Campaigns in Saudi Arabia“ *Public Administration and Information Technology*, Springer, New York, NY, Vol 1, 99-123,
3. Ahmed, Leila 2011. „A Quiet Revolution: The Veil's Resurgence, from the Middle East to America“, New Haven: Yale University Press.
4. Alsulaiman, Saud, 2015. "How the Media Covered the Issue of Women Driving in Saudi Arabia". *Graduate Communication Association Conference*, [interaktyvus]. Prieiga: https://scholarworks.bgsu.edu/gca_conf/GCA2015/Session1/4
5. Alsuraihi, Hanan 2019. „The Impact of Social Media on Women's Civic Engagement in Saudi Arabia: An Empirical and Critical Study of Saudi Women Councillors“. *PhD thesis, University of York*
6. Anderson, Leticia Sigal Barak-Brandes, Debora Freud, Kathomi Gatwiri, Zahra Jafari, Khulekani Madlela, Beris Artan Özorán, Ilgar Seyidov, 2020. „Minority Women and Western Media– Challenging Representations and articulating new voices“, Lexington Books.
7. Arowolo, O. Sunday, 2017. „Understanding framing theory“ *Working paper. School of Communication, Lagos State University, Ojo, Lagos*
8. Bateson, Gregory 1972. „Steps to an ecology of mind“ University of Chicago Press
9. Benford, Robert, Snow, David, 2000. „Framing Processes and Social Movements: An Overview and Assessment“, *Annual Review of Sociology*, Vol. 26, 611-639
10. Brown, Phil 1995. „Naming and Framing: The Social Construction of Diagnosis and Illness“, *Journal of Health and Social Behavior. Extra Issue: Forty Years of Medical Sociology: The State of the Art and Directions for the Future*. Vol. 35
11. Chadors, Sylvia Chan-Malik 2011. „Feminists, Terror: The Racial Politics of U.S. Media Representations of the 1979 Iranian Women's Movement“ *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, Vol. 637(1), 112-140
12. Chehabi, Houchang 2003 „The Banning of the Veil and Its Consequences.“ *The Making of Modern Iran: State and Society under Riza Shah, 1921–1941*. Stephanie Cronin, ed. Pp. 193–210. New York: Routledge.

13. Chubin, Shahram, Tripp, Charles, 2004. „Iran–Saudi Arabia Relations and Regional Order“, New York: Routledge
14. Clow E. Kenneth, Baack Donald, 2018. „Integrated Advertising, Promotion, and Marketing Communications“, England: Pearson Education Limited
15. Cole, Juan, Shahin Cole, 2011. „An Arab Spring for Women“, *The Nation* [interaktyvus], Prieiga: <https://www.thenation.com/article/archive/arab-spring-women/> [žiūrėta 2021.04.04]
16. Cooray Arusha, Dutta Nabamita, Mallick Sushanta, 2017. „The right to be free: is media freedom good news for women’s rights?“, *Journal of Institutional Economics*, Vol. 13(2), 327–355
17. Čiubrinskas, Vytis 2007. „Socialinės ir kultūrinės antropologijos teorijos : mokomoji knyga“, Kaunas : Vytauto Didžiojo universiteto leidykla
18. Davie, Gavin 2011 „Framing Theory“ *Mass Communication Theory*. [interaktyvus], Prieiga: <https://masscommtheory.com/theory-overviews/framing-theory/> [žiūrėta 2021.04.07]
19. Eagleton Terry 1991. „Ideology: an introduction“, New York: Verso
20. Ebadi, Shirin 2012. „A Warning for Women of the Arab Spring.“ *The Wall Street Journal*, [interaktyvus], Prieiga: <https://www.wsj.com/articles/SB10001424052970203370604577265840773370720> [žiūrėta 2021.04.04]
21. Elham Gheytonchi, 2000. „Chronology of Events Regarding Women in Iran since the Revolution of 1979 February – 1979 May 2000“, *Iranian Chamber Society*, [interaktyvus].Prieiga:https://www.iranchamber.com/society/articles/chronology_events_women_iran.php [žiūrėta 2021.04.04]
22. Entman, Robert 1991. „Framing US Coverage of international News: Contrast in Narratives of KAL and Iran Air Incidents“, *Journal of Communication*, Vol. 41, 6-27
23. Entman, Robert 1993. „Framing: Towards clarification of a fractured paradigm“, *Journal of Communication* Vol. 43, 51-58.
24. Foucault, Michel 1999. „Seksualumo istorija“, Vilnius: Vaga
25. Freedman, Estelle 2002. „No Turning Back: The History of Feminism and the Future of Women“, New York: Ballantine Books.
26. Fuentes, Marcela 2007. „Digital activism“ *Encyclopedia of activism and social justice*, Vol. 1, 456-458 SAGE Publications

27. Fürsich, Elfriede 2010. „Media and the representation of Others“. *International Social Science Journal*. Vol. 61, 113 - 130
28. Gasper, Philip 1999. „Social constructivism“ *The Cambridge Dictionary of Philosophy*: Cambridge University Press
30. George, Susanna 2005. „Media and globalization: a view from the margins“, *Journal of Feminist Media Studies*, Vol. 4 (1), 85-92
31. Gould, Rebecca 2014. „Hijab as commodity form: Veiling, unveiling, and misveiling in contemporary Iran“, *Feminist Theory*, Vol. 15, 221-240
32. Grimshaw, Patricia 1972. „Women's Suffrage in New Zealand“ Oxford: Oxford University press
33. Gruodis, Karla 1995. „Feminizmo ekskursai“, Vilnius: Pradai.
34. Guta, Hala, Karolak, Magdalena, 2015. „Veiling and Blogging: Social Media as Sites of Identity Negotiation and Expression among Saudi Women. *Journal of International Women's Studies*, 16(2), 115-127
35. Hall, Stuart 1997. „Representation & the Media“, *Media education transcript*, [interaktyvus]. Prieiga: <https://www.mediaed.org/transcripts/Stuart-Hall-Representation-and-the-Media-Transcript.pdf> [žiūrėta 2021.03.21]
36. Hamzehei, Pegah, 2014. „Iranian Women's Experience of Mandatory Hijab: A Case Study of a Campaign on Facebook“. Magistro darbas, [interaktyvus]. Prieiga: <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:780122/FULLTEXT01.pdf> [žiūrėta 2021.03.27]
37. Human rights watch 2020. „World Report 2020: Iran | Human Rights Watch.“, [interaktyvus]. Prieiga: <https://www.hrw.org/world-report/2020/country-chapters/iran> [žiūrėta 2021.02.28]
38. Human rights watch 2020. „World Report 2020: Saudi Arabia | Human Rights Watch.“, [interaktyvus]. Prieiga: <https://www.hrw.org/world-report/2020/country-chapters/saudi-arabia> [žiūrėta 2021.02.28]
39. Jasmin, Zine, 2006 „Unveiled Sentiments: Gendered Islamophobia and Experiences of Veiling among Muslim Girls in a Canadian Islamic School“ *Equity & Excellence in Education*, Vol. 39, 239-252
40. Juraitė, Kristina, Telešienė, Audronė, 2009. „Ekologinės rizikos diskursas žiniasklaidoje: tyrimo teorinės bei metodologinės prielaidos“, Vilnius: Lietuvos mokslų akademijos leidykla

41. Karimi, Sedigheh 2015. „Iranian Women’s Identity and Cyberspace: Case study of Stealthy Freedom“, *Journal of social science studies*, Vol. 2 (1) , 221-233
42. Karolak, Magdalena, Guta, Hala, 2020. „Saudi Women as Decision Makers: Analyzing the Media Portrayal of Female Political Participation in Saudi Arabia“ *Hawwa*. 18. 75-95
43. Koo, Gi Y. 2016. „To be Myself and have My Stealthy Freedom: The Iranian Women’s Engagement with Social Media“. *Revista De Estudios Internacionales Mediterráneos*, Vol. 21, 141-157
44. Koo, Gi. 2014. „Women as Subject of Defiance and Everyday Politics of Hijab as Dress Code in Modern Iran“, *Asian Women*, Vol. 30, 29-52
45. Kosicki, G. M., & McLeod, J. M., 1990. „Learning from political news: Effects of media images and information-processing strategies“. *Mass communication and political information processing*, 69-83
46. Lim, Merlyna 2018. „Unveiling Saudi Feminism(s): Historicization, Heterogeneity, and Corporeality in Women’s Movements“. *Canadian Journal of Communication*, Vol. 43, 462-479
47. Macfie, Alexander L., 2002. „Orientalism“. London: Longman
48. Maya Stewart, Ulrike Schultze, 2019. „Producing solidarity in social media activism: The case of My Stealthy Freedom“, *Information and Organization*, Vol. 29 (3)
49. Marshall, Jill 2015. „S.A.S. v France: Burqa Bans and the Control or Empowerment of Identities“, *Human Rights Law Review*. Vol. 15(2), 377-389
50. Mataitytė-Diržienė, Jurga 2015. „Sutrikusios psichikos asmenų įvaizdis Lietuvos dienraščiuose ir interneto naujienų svetainėse“. *Socialinė teorija, empirija, politika ir praktika*, Vol. 5, 92-102
51. McLeod, John 2000. „Beginning postcolonialism“, Manchester: Manchester University
52. McQuail, Denis 2005. „McQuail’s Mass Communication Theory“, New york: Sage publications
53. Mehdid, Malika 1993. „A Western Invention of Arab Womanhood: The ‘Oriental’ Female“ *Women in the Middle East*. Women’s Studies at York Series, Palgrave Macmillan, London, 18-58

54. Miller, Kristin J., 1996. „Human rights of women in Iran: The universalist approach and the relativist response“, Vol. 10(2), 779-832
55. Moghaddam, Rezvan 2020. „From the constitutional revolution to cyber feminism with a focus on the role of new media in the women’s movement in Iran“. Disertacija
56. Montazer, Ghaem, M., Shaban, Kasegar, M., 2015. „Critical Media Literacy and Cyber Activity of Women in Iran“. *Cultural Studies & Communication*, Vol. 11, 177-208
57. Morrison, Toni 1992. „Race-ing Justice, En-Gendering Power: Essays on Anita Hill, Clarence Thomas, and the Construction of Social Reality“ New york: Pantheon Books
58. Neuman, Russell W., Marion R. Just, Crigler, Ann N., 1992. „Common knowledge. News and the construction of political meaning“. Chicago: University of Chicago Press.
59. Osanloo, Arzoo 2009. „The Politics of Women's Rights in Iran“, Princeton: Princeton University Press
60. Page, Ruth E., 2003. „Cherie: lawyer, wife, mum’:contradictory patterns of representation in media reports of Cherie Booth/Blair“, *Discourse & Society*, Vol. 14(5), 559-579
61. Paidar, Parvin 1995. „Women and the Political Process in Twentieth-Century Iran“, Cambridge: Cambridge University Press
62. Rebecca, Pincus, Saleem H. Ali, 2016. „Have you been to ‘The Arctic’? Frame theory and the role of media coverage in shaping Arctic discourse“ *Polar Geography*, Vol. 39(2), 83-97
63. Rebecca, Walker 1992. "Becoming the Third Wave," *MS magazine* 39-41
64. Ross, Karen, Sreberny-Mohammadi, A, 1997. „Playing House – Gender, Politics and News Media in Britain“, *Media, Culture and Society*, Vol. 19(1), 101-9
65. Said, Edward W. 1979. „Orientalism“ Vintage Books Edition
66. Scheufele, Dietram, 1999. „Framing as a theory of media effects“, *Journal of Communication*, Vol. 49 (1), 103-122
67. Schwindt-Bayer, Leslie, Misher William, 2005. „An Integrated Model of Women’s Representation“, Vol. 67, 407-428
68. Shabanirad, Ensieh, Marandi M. Seyyed, 2015. „Edward Said’s Orientalism and the Representation of Oriental Women in George Orwell’s *Burmese Days*“, *International Letters of Social and Humanistic Sciences*, Vol. 60, 22-33

69. Slecicka, Kazimierz 1999. „Feminizmas“, Vilnius: ALK Mintis.
70. Snyder, R. Claire 2008. „What Is Third-Wave Feminism? A New Directions Essay“ *Signs*, Vol. 34 (1), 211-219
71. Stewart, Maya, Schultze, Ulrike, 2019. „Producing solidarity in social media activism: The case of My Stealthy Freedom“, *Information and Organization*, Vol. 29 (3), 57-76
72. Talebian, Hamed, ir Talebian, Sara, 2017. „Women and activism in social media: Case study: “Stealthy Freedom of Women” page in the Facebook“ . *Women in Development & Politics*, Vol. 15 (2), 205-222
73. Tereškinas Artūras 2004. „Konfliktinė hegemonija: žiniasklaida ir moterys Lietuvoje bei Europos Sąjungoje“, *Sociologija. Mintis ir veiksmai*, Vol. 3, 65-78
74. Triandafyllidou A, Fotiou A. 1998. „Sustainability and modernity in the European union: a frame theory approach to policymaking.“, *Sociological Research Online*, Vol 3 (1), 60-75
75. Tuchman, Gaye 1978. „Making news: A study in the construction of reality“, *New York: Free Press*.
76. Tversky A, Kahneman D. 1981. „The framing of decisions and the psychology of choice“, *Science*, Vol. 211, 453–58
77. Valkenburg, Patti, Peter, Jochen, Walther, Joseph, 2016. „Media Effects: Theory and Research“, *Annual review of psychology*, Vol. 67, 315-338
78. Van Zoonen, Liesbet 1998. „One of the Girls? The Changing Gender of Journalism“, *News, Gender and Power*, London: Routledge. Vol 1 33–46.
79. Wolf Naomi 1993. „Fire with Fire the New Female Power and How It Will Change the 21st Century“, New york: Vintage
80. Wolf, Naomi 1991. „The Beauty Myth: How Images of Beauty Are Used against Women“ New York: William Morrow and Company
81. ZakerSalehi, Gholamreza 2020. „The Status of Women in the Iranian Constitution“ *Journal of International Women's Studies*, Vol. 21(1), 309-327
82. Žižek, Slavoj, 1989. „The sublime object of ideology“, London: Verso

PRIEDAI

Nr.	Data	Straipsnis
1	2017 01	GE recognized for path-breaking All-Women Business Center in Riyadh
2	2017 02	More Saudi women named to top banking, finance posts
3	2017 02	Saudi Women to enjoy child custody right even after remarriage
4	2017 03	Saudi to boost 'decent and proper' jobs for women and the disabled
5	2017 03	Evolving role of Saudi women is the focus of new initiatives
6	2017 04	Women in Saudi Arabia can file lawsuits in courts of their choice
7	2017 05	Re-evaluating the case for women's rights in Saudi Arabia
8	2017 05	Saudi women no longer need male guardian consents to receive services
9	2017 07	First Saudi jobs website focused on hiring more women
10	2017 07	Human Rights Watch praises Saudi reform on girl sports
11	2017 07	Saudi public schools to introduce physical education for girls
12	2017 07	Saudi Arabia registers 130 percent rise in women workforce
13	2017 08	To empower women, we must transform culture
14	2017 08	Saudi Arabia approves four decisions in 10 days to 'boost women's rights'
15	2017 08	Dhoha Abdullah first Saudi woman to become head chef in Riyadh hotel
16	2017 09	New clause on Saudi marriage contracts after decree allowing women to drive
17	2017 09	Women's license to drive: End of an era, beginning of another
18	2017 09	Women's license to drive: Embracing the future
19	2017 09	Saudi envoy to US: Royal decree affirms women play central role in kingdom
20	2017 09	Women driving license a victory for Saudi society
21	2017 09	Sheikh al-Manea: The basis for the decision allowing women to drive explained
22	2017 09	Trump welcomes Saudi driving decree as positive step for women's rights
23	2017 09	WATCH: How Saudi Arabia's UN envoy announced the women driving decree
24	2017 09	First spokeswoman appointed at Saudi embassy in Washington
25	2017 09	A date to mark! Saudi women to start driving in June 2018
26	2017 09	National celebrations open Saudi sports stadium to women for first time
27	2017 10	Why aren't more Arab women saying #MeToo?
28	2017 10	Only Saudi Women will be entitled to run females' supplies stores in the Kingdom
29	2017 10	Into the gym: First Saudi female head of sports should get women exercising
30	2017 10	Saudi women take the lead
31	2017 10	Careem holds recruitment session for women drivers in Saudi Arabi
32	2017 10	Driving: Most important decision for Saudi women in half a century

33	2017 10	First Saudi spokeswoman: Status of Saudi women will continue to evolve
34	2017 10	Finally, women can drive and empower themselves
35	2017 10	In first, Saudi university to open driving school for women
36	2017 10	How Saudi Arabia took steps to empower women this year
37	2017 11	70,000 jobs awaiting Saudi women in four sectors
38	2017 11	Saudi Arabia holds first women's basketball tournament
39	2017 11	A new era: Women allowed in Saudi stadiums
40	2017 12	Saudi Arabia allows women to drive motorcycles and trucks
41	2018 01	Coming soon: Saudi women may drive taxis to transport female passengers
42	2018 01	First women's basketball tournament in Riyadh kicks off with Stallions vs Riyadh Elite
43	2018 01	Welcoming women in Saudi stadiums
44	2018 01	WATCH: How Saudi women interacted with the first mixed public sporting event
45	2018 01	WATCH: Saudi women enter stadium for first time to attend soccer match
46	2018 01	WATCH: How Saudi women will attend their first league match in Jeddah
47	2018 01	Meet the first woman to work at a petrol station in Saudi Arabia
48	2018 01	Saudi woman set to make mark in first squash World Series in Riyadh
49	2018 02	Saudi Arabia amends marriage law in favor of women
50	2018 02	Saudi Arabia opens soldier rank positions for women in seven regions
51	2018 02	Saudi women to start own business without male permission
52	2018 02	First Saudi woman vet details experience, treating various kinds of animals
53	2018 02	Saudi Public Prosecution is now hiring women investigators
54	2018 02	First Saudi woman to participate in a theatrical play
55	2018 02	Senior religious Saudi figure says women 'shouldn't be forced to wear abaya'
56	2018 03	Saudi Crown Prince says black abayas not obligatory 'decent attire' for women
57	2018 03	Saudi Deputy Labor Minister addresses UN Commission on Women's Status
58	2018 03	Saudi women make the most of International Women's Day
59	2018 03	Saudi women shifting gears and learning to drive
60	2018 03	Saudi transport ministry prepares women to drive cars safely
61	2018 03	Group of Saudis break boundaries, jog in Jeddah to celebrate Women's Day
62	2018 03	UK-Saudi CEO Forum hosts panel on empowering women as part of economic vision
63	2018 03	How 2017 has made 2018 a landmark year for women in Saudi Arabia
64	2018 03	Saudi women take the wheel, test-driving a new freedom
65	2018 03	Saudi women can now work as tourist guides
66	2018 03	Princess Reema: Driving not 'be all' of Saudi women's rights
67	2018 04	Saudi National Committee for Driving ready for women to take the wheel

68	2018 05	Saudi Arabia says all preparations finalized for women to drive on June 24
69	2018 05	First Saudi woman to get a film license says she will show these movies
70	2018 05	Saudi Arabia announces date for women to take driver's seat
71	2018 06	On women leading the way for social change
72	2018 06	Saudi women will now drive and lead in larger arenas
73	2018 06	Saudi Transport Authority: Women drivers can accept male clients
74	2018 06	First Saudi female captains of Careem, Uber start driving customers around
75	2018 06	Finally, the Saudi woman drives her car!
76	2018 06	More than 120,000 women in Saudi Arabia have applied for driving licenses
77	2018 06	Every woman in Saudi Arabia can relate: An insight into a driver-dependent life
78	2018 06	Women's driving set to transform Saudi job market
79	2018 06	WATCH: 'It's liberating!' Saudi women take first journeys behind the wheel
80	2018 06	IN PICTURES: Saudi police hand out roses to kingdom's first women drivers
81	2018 06	Countdown begins for Saudi women to hit the streets in driver's seat
82	2018 06	13,000 women register at Saudi Arabia's Dammam driving school
83	2018 06	How Saudi women driving has changed gender discourse in the West
84	2018 06	Saudi woman elected in UN gender discrimination committee
85	2018 06	Finnish travel writer is first European woman to receive Saudi driving license
86	2018 06	First Saudi driving licenses issued to women with foreign licenses
87	2018 07	Saudi aviation academy to train first women pilots
88	2018 07	Saudi Arabia's first female lawyer and notary: 'Here's how society accepted me'
89	2018 08	First Saudi woman to get pilot license: Soon, I will captain a national airliner
90	2018 09	Saudi passport office employs 290 policewomen across kingdom
91	2018 09	In first, Saudi football club includes a woman in its official fan league
92	2018 10	High turnout in Saudi Arabia's first bowling championship for women
93	2018 11	WATCH: Saudi Arabia's first CrossFit community of women
94	2018 12	Meet Saudi Arabia's first certified female firefighters
95	2018 12	Meet Formula E's first, youngest Saudi female driver
96	2019 01	Saudi health ministry clarifies women's rights regarding childbirth procedures
97	2019 02	Princess Reema bint Bandar: Saudi Arabia's first female ambassador
98	2019 03	Saudi Princess Al-Bandari: A lifetime dedicated to philanthropy, women's rights
99	2019 03	Watch: Saudi Tadawul's female chairperson rings the bell for women empowerment
100	2019 06	One year on, Saudi women say driving has steered their lives for the better
101	2019 06	Saudi justice ministry to launch women's notary departments
102	2019 06	Lubna Olayan becomes first chairwoman of a publicly-listed Saudi bank

103	2019 06	Yasmeen al-Maimani becomes first female pilot in Saudi commercial airlines
104	2019 08	Pioneering Saudi filmmaker vies for Venice glory amid recent gender reforms
105	2019 08	In one day, 1,000 Saudi women travel without the need of a guardian's consent
106	2019 08	Saudi Arabia implements end to travel restrictions for Saudi women
107	2019 08	How Saudi Arabia has increased female employment, and why the country benefits
108	2019 08	Revamped guardianship laws usher in a new era for Saudi women
109	2019 08	Saudi women no longer need permission of male guardian to travel
110	2019 09	Women will teach boys in Saudi public schools for the first time
111	2019 10	Saudi Arabia rules women can join armed forces
112	2019 11	Fans witness first-ever WWE women's match in Saudi Arabia, win by Saudi wrestler
113	2019 12	A changing Saudi Arabia needs workplace diversity: Here's how to test for it
114	2019 12	Restaurants in Saudi Arabia no longer need to segregate women and men
115	2020 01	Vanka Trump praises progress made by Saudi Arabia in gender equality
116	2020 01	Saudi Arabia leads in women's legal gains at work: World Bank
117	2020 01	Saudi Arabia named most improved economy for gender equality: World Bank Report
118	2020 02	Saudi Arabia announces launch of women's football league
119	2020 02	Ivanka Trump lauds Saudi Arabia, UAE on women's rights reforms
120	2020 02	Arab Women's Committee announces Riyadh as capital of Arab Women for 2020
121	2020 03	Meet 3 Saudi Arabian women breaking boundaries in the Kingdom
122	2020 03	Why eliminate Saudi women!
123	2020 03	International Women's Day – Missing the Point Holds Us Back.
124	2020 04	Saudi Arabian women increase role in workforce in late 2019: Data
125	2020 05	Women's activist Aisha al-Qahtani recalls escape from Qatar, vows to fight for rights
126	2020 05	Qatari activist says Doha's guardianship rules curtail women's freedom to travel
127	2020 06	Saudi Arabia moving in positive direction on gender equality for women: UK Ambassador
128	2020 06	Photo of Saudi female Royal Guard highlights gains women have made in the Kingdom
129	2020 06	Women's participation in sports in Saudi Arabia rose by 149 pct since 2015: Minister
130	2020 07	Saudi Arabia's Princess Reema bint Bandar elected as IOC member
131	2020 07	Saudi Arabia will provide jobs for 1 million Saudi women by 2030
132	2020 07	Saudi Arabia's unemployment drops to under 12 percent in Q1, women join workforce
133	2020 07	Saudi Arabia appoints first female president as head of co-ed university

134	2020 07	Saudi Arabia's appointment of female rights council members empowering: President
135	2020 07	Saudi Arabia's historic ruling for woman living independently without permission
136	2020 08	Saudi Arabia appoints 10 women to senior roles within the Two Holy Mosques presidency
137	2020 08	Saudi Arabia's youth unemployment rate drops as more young women join workforce
138	2020 08	Saudi Arabia appoints three female cultural attachés for first time
139	2020 09	Saudi Arabia to host women's golf events for the first time in November
140	2020 09	To defeat gender inequality in the workplace, Saudi Arabia needs more data
141	2020 09	Meet the Saudi Arabian women running a date factory
142	2020 09	Men and women in Saudi Arabia private sector must be paid equally: Ministry
143	2020 09	Saudi Arabia to host G20 meeting to discuss labor policies, women, youth empowerment
144	2020 10	Saudi Arabia establishes 'Future Women Civil Association'
145	2020 10	Meet Amal al-Moallimi, Saudi Arabia's second female ambassador
146	2020 10	Saudi Arabia appoints second female ambassador Amal Yahya al-Moallimi to Norway
147	2020 10	Top 10 moments for Saudi Arabian women since Vision 2030
148	2020 10	Coronavirus: How the Gulf economy has allowed women to keep their jobs
149	2020 11	Saudi Arabia cracks down on abuse against women with prison term, up to \$13,332 fine
150	2020 11	Saudi women's participation in sports has increased by 70 percent
151	2020 11	G20: Saudi Arabia's B20 group first to include 'Women in Business Action Council'
152	2020 11	Meet Salma al-Rashed: Saudi Arabia's Women 20 Sherpa
153	2020 11	Saudi Arabia put women's empowerment at the 'core of its agenda,' says G20 chair
154	2020 11	'New face of Saudi': Women golf tournament drives home female empowerment in Kingdom
155	2020 11	W20 Sherpa says coronavirus pandemic had 'disproportionate impact' on women
156	2020 12	First female Saudi rally drivers to open door for more women to join team 'SHERO'
157	2020 12	Saudi women: Past and present
158	2020 12	Meet the players competing in the first women's football league in Saudi Arabia
159	2020 12	Three Saudi sisters among kingdom's first batch of female football referees

Priedas 1. Al Arabiya analizuoti straipsniai.

Nr.	Data	Straipsnis
1	2017 01	Minister: Women main elements of human development

2	2017 01	Female MP not to attend conference on women in NY in protest to visa ban
3	2017 01	Iran proposes 'female lawyers without border'
4	2017 03	Iran-Pakistan women, bridge for strengthening bilateral ties: Pak info min
5	2017 03	Iranian intellectual women delegation visits Pakistan's Lahore
6	2017 03	Int'l women conference kicks off in Islamabad with Iran's participation
7	2017 03	Sanctions major obstacle in way of women's empowerment: Envoy
8	2017 03	Iranian women should participate further in different areas: Official
9	2017 03	Leader: West pursuing biased approach by raising gender equality
10	2017 04	Islamic countries' Women Affairs Ministers urge expanding ties with Iran
11	2017 04	Vice President: Women's summit should add to Islamic unity
12	2017 04	Turkish minister: Iranian women have high social standing
13	2017 05	Indonesian envoy: Iran observes social justice for women
14	2017 05	Iran female traders attend Int'l women Business Summit in Paki
15	2017 06	Envoy to Baghdad hails role of Iraqi women in fighting terrorism
16	2017 07	1st woman chief for Iran Air, token of women's important position in Iran
17	2017 08	Iran moving towards empowering women
18	2017 08	President stresses promotion of ethnic minorities, women status
19	2017 09	Veep stresses importance of cooperation with Belgium
20	2017 09	Empowering women necessary for global peace
21	2017 10	first women derby in central Iran
22	2017 10	Malaysian entrepreneur women depart for Iran
23	2017 10	Iran, Sweden stress implementation of joint MoUs on women affairs
24	2017 10	Iranian, Malaysian women to boost trade ties
25	2017 10	Parliament's women faction in talks with Irish Senate delegation
26	2017 10	UNESCO official hails Iranian women's role in society
27	2017 10	Iranian woman appointed first ever no. 2 at Oil Ministry
28	2017 11	Iran deputy FM hails role of women in reinforcing peace
29	2017 12	Iranian women advised to get permit to marry foreigners
30	2017 12	Female Iranian, Syrian MPs confer on mutual cooperation
31	2018 02	Iranian women entrepreneurs visit France
32	2018 03	Modern Iran meaningless if women ignored: UN official
33	2018 03	President highlights key positions held by women in Iran
34	2018 03	Iran FM calls for end to discrimination against women
35	2018 03	Commission of Status of Women kicks off in UN, Iran attends
36	2018 03	MP: Iran believes in dignity of women, men in enjoying human rights
37	2018 03	Iran's achievements in supporting rural women explained at UN
38	2018 04	Minister: Iran revives women sports of the Islamic states

39	2018 05	Women competitiveness indicator improving in Iran
40	2018 06	VP: Iran focusing on gender mainstreaming for years
41	2018 07	Iran to send women weightlifters to int'l contests
42	2018 07	Iran, Indonesia cooperate on women empowerment
43	2018 07	Iran ready to cooperate with Indonesia in women field
44	2018 07	Iran VP calls for two Iranian women be freed from Indonesian jail
45	2018 09	Iran attending Eurasia women meeting in St. Petersburg
46	2018 10	Majlis trying to reduce gender inequity: Iran MP
47	2018 11	Women play big role in global peace
48	2018 12	Iran women playing key roles in society
49	2018 12	Iran female referee to be crew chief in Bangladesh badminton event
50	2018 12	Iranian women's role in society subject to western censorship: IRNA journalist
51	2018 12	Global Women Media Conference kicks off in Pakistan with IRNA presence
52	2019 01	WISLAW, CAS women to meet in Iran for the first time
53	2019 01	2nd Women, Science Festival to be held in Iran in February
54	2019 01	Vice President hails Iran's achievements in women, family fields
55	2019 01	US academic hails Islamic Revolution's treatment of women
56	2019 02	Iranian Baloch woman; fourth top rural lady in world
57	2019 03	Envoy lauds role of Iran women in country's progress
58	2019 03	Iran successful model for women's role play in society: VP
59	2019 04	27 percent of faculty members in Iran are women: vice-president
60	2019 04	Iran Vice Pres hails designating Mirzakhani's birthday as world women in math
61	2019 05	Iran seeks 'joint formula' with Turkey on gender justice
62	2019 05	Majlis gives right of citizen to children born to Iranian mum
63	2019 06	Iran urges cooperation with Germany on women empowerment
64	2019 06	Iran willing to work with Japan on women empowerment
65	2019 06	Iran ranks 1st in reducing kids, women mortality rate
66	2019 06	Labor min: US sanctions violate rights of workers and women
67	2019 06	Vice-president seeks more managerial posts for women
68	2019 07	Iran to implement open prison plan for women: VP for family affairs
69	2019 07	FIFA sets no ultimatum for Iran over female attendance at stadiums: Iran
70	2019 08	Women attain true status after victory of Islamic Revolution
71	2019 08	VP underlines Government strategy of gender equity
72	2019 09	Vice-president says stadiums prepared for entry of women
73	2019 09	Iranian female referees to judge in West Asian Para Powerlifting Championships
74	2019 09	Iranian women enjoy best status in region

75	2019 10	Iranian women watch soccer games in stadium after 40 years
76	2019 11	VP underlines strengthening women's economic role in time of sanctions
77	2019 11	FIFA: Infantino planning Iran visit to watch matches with female fans
78	2019 11	VP: Progress of Iranian Women an exemplary model to tackle problems
79	2019 11	US unilateralism weakens women's constructive role in peace, security
80	2019 11	US sanctions target Iranian women, children's human rights
81	2020 02	Cultural cooperation between Iran, China expanding in field of women
82	2020 02	Iran, Japan hold meeting on entrepreneur women
83	2020 02	Rabiei: Iran Govt wants more participation for girls
84	2020 02	Iran gov't approves granting citizenship to children born to Iranian mothers, non-Iranian fathers
85	2020 02	Global response to COVID-19 must address rights and needs of women and girls
86	2020 03	UN chief: Low political representation clearest evidence of gender power gap
87	2020 04	UN Chief says more than 4m girls at risk of FGM in 2020
88	2020 04	UN Chief urges int'l community to end shadow of gender-based violence pandemic
89	2020 04	UN: 16 Days of Activism against Gender-Based Violence
90	2020 04	Despite pandemic, gov'ts uphold support for women's health year
91	2020 04	UNFPA calls for attention to women's vulnerabilities during COVID-19 crisis
92	2020 04	Iranian women; pioneers in Sacred Defense years
93	2020 05	Iranian woman to take global walk for peace
94	2020 05	Beirut Int'l Women Film Fest grants best screen writer award to Iranian woman
95	2020 05	China official calls for cooperation of Chinese-Iranian women
96	2020 05	Iran, Indonesia review women issues
97	2020 05	Mirzakhani unrivalled role model for world's women
98	2020 05	Women political leaders ask for Iran sanctions ease
99	2020 06	Women urge world leaders to address COVID19 human crisis
100	2020 07	UN Chief to "Girls" in ICT Day: World cannot afford to lose your talent
101	2020 07	FIBA hails Iranian women's progress
102	2020 08	Iran Sports Ministry lauds weightlifting champion working as nurse
103	2020 09	Iranian women's summit
104	2020 09	Prominent Iranian director to receive HUM Women Leaders Award
105	2020 11	Culture minister says Islamic Revolution boosted social status of women
106	2020 11	President Rouhani honors National Women's, Mother's Day
107	2020 11	UN Chief says more than 4m girls at risk of FGM in 2020

Lentelė 2. IRNA analizuoti straipsniai

SUMMARY

Kubiliūtė, Edita

Self-representation of Iranian and Saudi Arabian women's rights in English-language media: Analysis of IRNA and *Al Arabian* news portals: Master's thesis / Edita Kubiliūtė, Student of Contemporary Asian Studies; supervisor Konstantinas Andrijauskas; Vilnius University. Institute of Asian and Transcultural Studies. - Vilnius, 2021 – 57 pages.

The subject of the master's thesis is 107 news agencies of the Islamic Republic and 159 *Al Arabiya* to allow media articles to represent women's rights in Iran and Saudi Arabia. The aim of the work is to reveal the Iranian and Saudi Arabian news portals "Islamic Republic News Agency" and "*Al Arabiya* representations in the field of women's rights". Tasks: to review the situation of women's rights in Iran and Saudi Arabia, based on feminist / gender theories, starting with women's rights representation in the mainstream media, analyzing the Islamic Republican News Agency (IRNA) and *Al Arabiya* news portals and revealing how Iran and Saudi Arabia Preserve Your Rights Criticisms of Iranian and Saudi media outlets are assessed by Iranian and Saudi media outlets on women's rights issues, summarizing their comparisons with the work of other authors, and making recommendations for further research.

Using quantitative and qualitative analysis of IRNA and *Al Arabiya* media outlets and based on theories of Islamic feminism, social constructionism and frames, 266 articles are analyzed. IRNA and *Al Arabian* women's rights have been found to be exclusive through religious-cultural discourse. In the case of both IRNA and *Al Arabia*, the change in women's rights is represented as a positive initiative.

The master's thesis may be useful in examining the representation of women's rights in the media in the Middle East.